KANDIDATUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT
2026

Delaktighet för de yngsta -

En litteraturöversikt av forskning kring små barns (0-8 år) inflytande på bibliotek

SARA SUNDLING

EMMA WIDMARK PANZAR

HÖGSKOLAN I BORÅS

VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Sara Sundling & Emma Widmark Panzar
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel:	Delaktighet för de yngsta - En litteraturöversikt av forskning kring små barns (0-8 år) inflytande på biblioteket
Engelsk titel:	Participation among the youngest - A literature review of the research on young children's (0-8 years) influence at the library
Författare:	Sara Sundling & Emma Widmark Panzar
Färdigställt:	2026

Abstract: This study is a narrative literature review of available research regarding the participation and influence of young children in children's library services. The aim of this study is to provide a comprehensive account of what is known about young children's participation in library spaces and activities based on both academic literature and grey literature. The analytical framework for this study is based on previous research regarding children's participation. In addition to themes that directly address participation, the concept of how we view children and children's perspective have been included as our research revealed a strong connection between participation and conception of childhood. Our study emphasizes the importance of being open to resistance and relational interactions as a form of participation and to adopt a children's perspective to be able to give children genuine impact. We also find empowerment and "enabling environment" to be important concepts, as well as the use of the Convention on the Rights of the Child as a part of the library guidelines. The english word "participation" doesn't fully grasp the concept of "delaktighet", which could explain the lack of non-swedish research in the field. In our study we also find student thesis as a common source, which implies a vast interest although a very small research field.

Nyckelord: Barn, barnbibliotek, delaktighet, barnsyn, litteraturöversikt, barnperspektiv, egenmakt

Innehållsförteckning

1 Inledning....1
1.1 Problemformulering....2
1.2 Syfte och frågeställningar....2
2 Tidigare forskning....3
2.1 Delaktighet....3
2.1.1 Harts delaktighetsstege....4
2.1.2 Shiers delaktighetsmodell....5
2.1.3 Delaktighetsmodell av Hultgren och Johansson....6
2.1.4 Motstånd, mellanrum och flyktlinjer....7
2.1.5 Kroppslig delaktighet samt relationell eller processuell delaktighet....7
2.1.6 Möjliggörande miljö....8
2.2 Barnsyn....8
2.2.1 Barnperspektiv och barns perspektiv....8
2.2.2 Empowerment/Egenmakt....9
2.2.3 Beings/Becomings....10
2.3 Barnbibliotekets uppdrag och arbete....10
3. Analytiskt ramverk....12
4. Metod....13
4.1 Datainsamling....13
4.2 Insamling av material....15
4.3 Innehållsanalys....16
5. Analys och resultat....17
5.1 Delaktighetsmodeller....17
5.1.1 Harts delaktighetsstege....17
5.1.2 Shiers delaktighetsmodell/stege....18
5.1.3 Hultgren och Johanssons delaktighetsmodell....19
5.1.4 Sammanfattande analys - Delaktighetsmodeller....19
5.2 Förutsättningar för förändring....19
5.2.1 Möjliggörande miljö....19
5.2.2 Mellanrum....20
5.2.3 Flyktlinjer....21
5.2.4 Motstånd....22
5.2.5 Empowerment/egenmakt....22
5.2.6 Sammanfattande analys – Förutsättningar för förändring....24
5.3 Typ av delaktighet....25
5.3.1 Processuell eller relationell delaktighet....25
5.3.2 Kroppslig delaktighet....25
5.3.3 Resultatinriktat beslutsfattande....26
5.3.4 Sammanfattande analys - Typ av delaktighet....27

5.4 Barnsyn....27
5.4.1 Being/becomings....27
5.4.2 Barnperspektiv/barns perspektiv....28
5.4.3 Sammanfattande analys - Barnsyn....30
5.5 Barnkonventionen....31
5.5.1 Sammanfattning - Barnkonventionen....32
6. Diskussion och slutsats....33
7. Förslag på vidare forskning....36
Källförteckning - inkluderade studier....37
Källförteckning - övrig litteratur....38
Bilaga 1: Relevansbedömning....41

1 Inledning

Under 1900-talet förändrades synen på barn och deras plats i samhället och en strävan att förstå barn och deras perspektiv växte fram (Johansson, 2010). Denna utveckling återspeglas i dagens bibliotekspolitik där barnavdelningar sedan 2013 är obligatoriska på alla folkbibliotek och biblioteken har en lagstadgad uppgift att "ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning" (Bibliotekslag, 2013). Barn är därmed en långsiktigt prioriterad användargrupp för biblioteken och när FN:s barnkonvention antogs som svensk lag 2020 blev arbetet med och för barn av än större vikt. Artikel 12, en av konventionens kärnartiklar, slår fast att "Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad" (Unicef, 2024).

Denna lagstiftade rätt till delaktighet förpliktigar biblioteken att utforma barnavdelningar utifrån barns intressen och perspektiv (Sandin, 2011). Förutom de lagar och styrdokument som vägleder biblioteken finns grundinställningen att inneha ett barnperspektiv och att söka barns perspektiv, vilket påverkar och styr barnbibliotekarier i sitt dagliga arbete. Enligt Kerstin Rydsjö (2010) är barn den viktigaste samarbetspartnern för barnbibliotekarien i ett samarbete som verkligen utmanar då det kräver kunskap kring barns ständigt förändrade villkor, livsstil och medieanvändning.

Att göra barn delaktiga i utformandet av biblioteksrummet samt dess aktiviteter och därmed söka barns egna perspektiv säkerställer att det inte bara är en vuxen persons tolkning av barnets behov eller önskningar som styr. I många fall anses ett talat språk och en förmåga att se andras perspektiv som förutsättningar för barns delaktighet, vilket kraftigt begränsar möjligheten till delaktighet för yngre barn och barn som av andra anledningar inte kan eller vill prata (Hart, 1992; Horgan et al., 2017). Ett mer inkluderande sätt att ge barn delaktighet och inflytande är genom observationer av hur barnen beter sig i biblioteksmiljön och på så sätt låta agerandet “prata” (Johansson & Hultgren, 2015).

Barbro Johanssons studie om metodutvecklingsprojektet MVG (2009) visar på att barns delaktighet inte är något statiskt eller oföränderligt fenomen utan perspektivet betonar att verkligheten konstrueras genom samspel mellan olika aktörer. I detta fall barn, barnbibliotekarier, biblioteksrummet och de verktyg som används i det samspelet. Detta innebär att delaktighet är något som skapas eller motarbetas beroende på hur dessa aktörer interagerar. Därmed blir det väsentligt att studera hur delaktighet faktiskt genomförs på biblioteken snarare än att anta hur det bör vara.

Att antingen se barn som blivande vuxna eller som kompetenta individer i sin egen rätt likvärdiga vuxna ger olika grunder i den barnsyn som barnbibliotekarier kan inneha. Begreppen *becomings* (individ som är under utveckling) och *beings* (individ som väsen i sin egen rätt) har applicerats på barn inom utvecklingspsykologi och barndomsforskning och hur de tolkats och använts har skiftat över tid och därmed även påverkat den barnsyn som funnits inom biblioteksforskningen (Johansson, 2009).

För att förstå hur barns delaktighet och inflytande konkret genomförs och förverkligas på våra barnbibliotek är det väsentligt att kartlägga befintlig forskning och praktik på

området. Denna forskningsöversikt är tänkt att undersöka hur delaktighet förstås i befintlig forskning, identifiera utmaningar och möjligheter samt beskriva konkreta uttryck för denna delaktighet, utan att presentera ett slutgiltigt facit utan snarare ge ett nyanserat underlag för diskussion.

1.1 Problemformulering

Barn utgör en viktig målgrupp för biblioteken, men det råder ofta skillnader mellan barns och vuxnas tolkningar av barnens behov och önskningar. Detta väcker frågor om hur biblioteken arbetar med barns delaktighet, det vill säga hur de anpassar rum, aktiviteter och tjänster utifrån barnens perspektiv snarare än utgå från bibliotekariens förförståelse eller förutfattade meningar som applicerar en vuxens tolkning på barnperspektivet.

Det är oklart i vilken utsträckning barn faktiskt involveras i dessa processer, särskilt de yngsta barnen som saknar ett utvecklat talat språk. Forskningen på området upplevs begränsad när det gäller denna målgrupp, vilket gör det svårt att bedöma hur och i vilken utsträckning biblioteken arbetar med små barns delaktighet, men även huruvida barnkonventionens tolfte artikel inom forskningen uppfattas relevant för barnbiblioteksverksamheterna.

1.2 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att ge en övergripande redogörelse för vad som är känt om små barns delaktighet i bibliotekens rum och aktiviteter baserat på både vetenskaplig litteratur och grå litteratur. Genom att inkludera grå litteratur möjliggörs en bredare kartläggning av området, vilket ger en möjlighet att synliggöra eventuella kunskapsluckor inom den akademiska forskningen.

Våra forskningsfrågor är följande:

Vilken forskning finns tillgänglig kring hur barn i åldern 0-8 år görs delaktiga i bibliotekens rum och aktiviteter?

Hur förstås och diskuteras delaktighet för små barn inom bibliotekens verksamhet i den befintliga forskningen?

Vilka utmaningar och möjligheter visar den befintliga forskningen gällande små barns delaktighet?

Hur tar delaktighet hos små barn sig uttryck i de inkluderade studierna?

2 Tidigare forskning

Nedan presenteras tidigare forskning kring små barns delaktighet inom biblioteksverksamhet. Detta kapitel lägger grunden för det analytiska ramverk som sedan används för att tematisera och tolka de inkluderade studierna i vår litteraturöversikt. Förutom teman som tydligt berör delaktighet har även ämnet barnsyn inkluderats då vi i våra efterforskningar uppfattat en stark koppling mellan delaktighet och barnsyn.

Kapitlet är uppdelat i tre delar, efter delaktighet och barnsyn följer ett kort avsnitt kring barnbibliotekets uppdrag och arbete för att lägga grunden till studiens kontext.

2.1 Delaktighet

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) är ett styrdokument av yttersta vikt för barnbibliotekariens arbete (Rydsjö, 2010). Av de 54 rättigheterna finns fyra grundläggande principer, varav en är extra relevant för delaktighetsbegreppet, den tidigare nämnda artikel 12: “Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.” (Unicef, 2024).

Det saknas ett gemensamt sätt att förstå eller definiera barns delaktighet på, inte heller hur, eller i vilken utsträckning, det ska tillämpas i praktiken är entydigt. Däremot råder konsensus kring att barns delaktighet de facto är något positivt och eftersträvansvärt (Nordenfors, 2010). De flesta är även överens om att delaktighet är ett vidare begrepp som innefattar mycket mer än bara omröstningar och enkelt beslutsfattande (Hillén, 2024). Delaktighet är en grundläggande del av demokratin, något samhällsbyggande som kan stärka barns självkänsla och hjälpa dem i utvecklingen mot att bli trygga, ansvarsfulla samt samhällsengagerade ungdomar och vuxna (Nordenfors, 2010; Hart, 1992). Delaktighet och deltagande används ibland som synonymer trots att begreppen snarare är olika aspekter av något gemensamt övergripande. Deltagande kan tolkas som det aktiva görandet för att nå målet delaktighet, en annan tolkning är att tvärtom se deltagande som något passivt och delaktighet som det aktiva görandet som för processen framåt (Hillén, 2024). Pramling Samuelsson & Sheridan (2003) diskuterar även delaktighet som värde och som pedagogik, där värde framförallt handlar om att ge barnen rätt att uttrycka sin åsikt medan delaktighet som pedagogik även innefattar ett tillvaratagande och ett faktiskt inflytande utifrån barnens uttryck och åsikter. Sandin (2011) för fram en liknande tolkning och menar att delaktighet är något som utövas och innebär en faktisk möjlighet att påverka och ge sitt perspektiv på någonting medan deltagande är låst till en förutbestämd aktivitet och maktordning.

Två välkända modeller kopplade till barns delaktighet är Harts delaktighetsstege (1992) och Shiers delaktighetsmodell (2001), båda modellerna utgår ifrån att delaktighet sker inom ramen för ett projekt eller en organisation och bygger på en stegrande skala där barnets delaktighet eller inflytande ökar för varje steg. Modellerna beskrivs utförligare nedan, redan i det här stadiet vill vi dock belysa en del av den kritik som riktas mot de nämnda modellerna och deras användning av delaktighetsbegreppet. En stor del av kritiken handlar om tolkningen av delaktighet som ganska politiskt inriktat och med en

väldigt formell karaktär, vilket i praktiken anses göra delaktighet västvärldsanpassad och särskilt tillgänglig för den vita medelklassen. Ytterligare kritik kan kopplas till ålder och mognad (Horgan et al., 2017), exempelvis menar Hart (1992) att delaktighet bygger på möjligheten att förstå andras perspektiv utan att släppa sitt eget, en färdighet som börjar utvecklas först i treårsåldern, och då på en väldigt begränsad nivå. Vidare kan delaktighet låsas till åsikter som måste framföras formellt antingen muntligt eller skriftligt, vilket försvårar för eller rent av utesluter barn som inte behärskar tal- eller skriftspråk (Horgan et al., 2017). Beroende på hur delaktighetsbegreppet används kan barn under 3 år med andra ord inte anses vara delaktiga på samma nivå som äldre, en ståndpunkt som alltså kritiseras. Ett sätt att inkludera även yngre barn är att se delaktighet som en relationell process, barndom som en relationell företeelse och barn som relationella varelser, det vill säga formade av det sammanhang de finns i samt de relationer och strukturer barnen omges av. Genom det relationella synsättet appliceras delaktighetsbegreppet i vardagen, såväl barns lekar som skola och arbete kan bli forum för barns delaktighet, något som även ökar chansen för att barn känner sig inkluderade (Horgan et al., 2017). Delaktigheten blir tillgänglig även för de yngsta och de som inte talar språket när delaktigheten istället baseras på hur barnen relaterar till och agerar i en viss miljö eller en viss situation (Johansson & Hultgren, 2015).

Eftersom delaktighet kan definieras på olika sätt väljer vi att utgå från flera tolkningar när vi söker befintlig forskning och information. Det möjliggör den helhetsbild vi strävar efter.

Däremot väljer vi bort dokument som endast nämner deltagande då vi upplever att det ofta begränsas till att barnen “är på plats” eller är inskrivna som deltagare i en aktivitet utan att visa vilket inflytande de har.

2.1.1 Harts delaktighetsstege

Hart (1992) menar att delaktighet och att få vara med och bestämma är en grundläggande demokratisk rättighet, något som tydliggörs av barnkonventionen. Han nämner dock att barn i många familjer och kulturer inte ges den möjligheten, vilket gör det än viktigare med organiserade delaktighetsprogram för de barn och ungdomar som lever i social utsatthet. Barn borde få mer inflytande i samhället och i de projekt som utförs. För att uppmärksamma detta skapar Hart en modell, en delaktighetsstege med åtta steg, där de tre lägsta stegen visar på former av icke-deltagande (Hart, 1992). De fem översta stegen visar istället på former av delaktighet, men för att ett barn ska nå upp till dessa och anses delaktig i någon mån har Hart formulerat fyra punkter som måste uppnås (Hart, 1992), här i översättningen av Åhl et al. (2020);

- Förstår barnet syftet med projektet?
- Vet barnet vem som bestämde att de skulle involveras och varför?
- Har barnet en riktig roll, snarare än en dekorativ eller symbolisk roll?
- Fick barnet projektet förklarat för sig innan barnet valde att delta?

Om svaret är ja på alla ovanstående punkter kan man anta att barnets delaktighet åtminstone når upp till steg 4, Assigned but informed.

Nedan följer en kort redogörelse av de åtta stegen i Harts delaktighetsstege (1992):

> *Manipulation (icke-delaktig)* Det första och lägsta steget. Här ges intrycket att barn har inflytande eller att de har påverkat utfallet när de i själva verket inte gör det.
>
> *Dekoration (icke-delaktig)* Andra steget. Barn deltar för syns skull och utan att riktigt förstå vad deras deltagande står för. Skillnaden mot steg ett, manipulation, är att de styrande vuxna inte falskt framställer sig som inspirerade av de deltagande barnen.
>
> *Tokenism (icke-delaktig)* Tredje steget. Barnen får utrymme att säga sin åsikt, men det reella inflytandet är lågt. Sådant som vilket ämne som diskuteras och hur det ska göras bestäms av vuxna. Många sådana projekt grundar sig troligtvis i en vilja att involvera barn mer, men med en avsaknad av förståelse för hur det faktiskt går till.
>
> *Tilldelad men informerad (delaktig)* Fjärde steget, det första som räknas som deltagande. Barn tilldelas en färdig roll, hur den utformas har de inget inflytande över, de får heller inte någon bestämmande roll, däremot måste rollen passa barnets kompetens och fylla en verklig funktion.
>
> *Konsulterad och informerad (delaktig)* Femte steget. Barn får en reell chans att uttrycka sin åsikt kring och påverka projekt som drivs och initieras av vuxna, för att kunna göra det behöver barnen vara välinformerade kring vad deras roll är och hur deras åsikter påverkar utgången av projektet.
>
> *Vuxen-initierad, delat beslutsfattande med barn (delaktig)* Sjätte steget. Det här är vad Hart kallar "äkta deltagande/delaktighet", projektet initieras förvisso av vuxna, men beslutsfattandet är gemensamt med barnen.
>
> *Initierat och styrt av barn (delaktig)* Sjunde steget. Projekt som både startas och styrs av barn, vuxna kan vara närvarande och bevaka men de blandar sig inte i. Det här syns främst i leksammanhang.
>
> *Barn-initierat, delat beslutsfattande med vuxna (delaktig)* Åttonde steget. Barn startar upp ett projekt och välkomnar vuxna att hjälpa till eller komma med åsikter. Oftast är det tonåringar som leder den här typen av projekt. Generellt finns det dock väldigt få projekt på de högsta stegen.

2.1.2 Shiers delaktighetsmodell

Shiers delaktighetsmodell är inspirerad av Harts stege och Shier (2001) själv menar att modellen kan ses som ett komplement till stegen snarare än en alternativ modell. Modellen bygger på fem delaktighetssteg, de tre lägsta stegen som visar icke-deltagande hos Hart samt det näst högsta steget där barn har allt inflytande och bestämmande saknas i Shiers modell som fokuserar mer på relationen mellan barn och vuxen.

Nedan följer en kort redogörelse av de fem stegen i Shiers delaktighetsmodell (2001; svensk översättning Åhl et al. 2020):

Barn blir lyssnade på. Den första nivån på det första steget innebär endast att de vuxna ska lyssna när barnen själva väljer att uttrycka en åsikt, på möjligheter-nivån ska man skapa plats och utrymme där barnen kan prata om vad de tycker och tänker.

Barn får stöd för att uttrycka sina åsikter och synpunkter. De vuxna skapar förutsättningar för och hjälper barnen att känna sig trygga nog att uttrycka sina åsikter.

Barn får sina åsikter och synpunkter beaktade. Den sista nivån i steget, skyldigheter, nås när en organisation implementerar barnkonventionens tolfte artikel som policy.

Barn involveras i beslutsfattande processer. Barnen involveras i beslutsprocessen men har inte nödvändigtvis någon riktig makt över beslutet som tas.

Barn delar inflytande och ansvar över beslutsfattande. På nivå fem har barnen, till skillnad från nivå fyra, en reell makt över beslut som tas, men de delar makten med vuxna.

På varje steg identifieras även en så kallad "utförandenivå" för att skilja på individers och organisationers åtagande; öppningar, möjligheter och skyldigheter. *Öppningen* sker så fort en individ accepterar ett påstående och åtar sig att sträva mot det. *Möjligheter* innefattar de behov som behöver mötas för att uppfylla steget, exempelvis resurser, kunskap eller färdigheter. Nivån *skyldigheter* nås när organisationen upprättar en policy som sätter krav på personalen att agera i enlighet med gällande steg (Shier, 2001). Varje nivå utformas som en fråga, för nivåerna på steg 1 lyder de: "Är jag beredd att lyssna på barn?", "Arbetar jag på ett sätt som möjliggör att barn blir lyssnade till?" samt "Är det ett policykrav att barn ska bli lyssnade till?" (Shier, 2001, s. 110-111; svensk översättning av Åhl et al., 2020, s. 45). Totalt består modellen av 15 frågor, ju högre upp i modellen desto större är barnens delaktighet i organisationen. Syftet är dock inte att se modellen som en mängd frågor att bocka av för att nå högsta nivån av delaktighet, istället kan frågorna snarare användas som en diskussionsgrund. När en individ eller organisation svarar nej på en fråga är det relevant att fundera över om man faktiskt vill kunna svara ja eller om nuvarande nivå är nog. Vad det hade inneburit för organisationen att svara ja och hur det i så fall uppnås är sådant som kan diskuteras och tas ställning till (Shier, 2001).

2.1.3 Delaktighetsmodell av Hultgren och Johansson

Den förståelse av delaktighet som kopplas till beslutsfattande kräver ansvarstagande och kompetenta individer och begränsar kraftigt vilka barn som kan vara delaktiga, såväl de yngsta barnen som barn vilka av olika anledningar inte kan göra sig förstådda genom tal eller skrift stängs ute. Hultgren & Johansson (2019) motsätter sig detta och menar att barn i alla åldrar har något att bidra med, även de yngsta kan ges delaktighet om man byter infallsvinkel. De ovanstående steg-baserade modellerna kan vara användbara i konkreta, organiserade projekt. Hultgren och Johansson (2019) och flera andra forskare ser dock delaktighet som någonting ständigt pågående, en relationell process där barn, vuxna, platser och objekt utformas eller utvecklas genom interaktion med varandra.

Baserat på empiri från två olika fleråriga projekt med fokus på barns delaktighet i utformandet av biblioteksrum skapas en delaktighetsmodell i tre nivåer; den ontologiska nivån, den ideologiska nivån och genomförandenivån (Hultgren & Johansson, 2019).

> *Den ontologiska nivån* visar på en underliggande och grundläggande världsbild samt människosyn i allmänhet och barnsyn i synnerhet (Hultgren & Johansson, 2019). Förförståelsen för det vi möter påverkar hur vi ser på och skapar vår omvärld, vuxna har exempelvis ofta redan en bild av vad ett barn är och hur hen beter sig i olika åldrar, det påverkar hur den vuxna möter barn och hur verksamheten utformas (Johansson & Hultgren, 2015).
>
> *Den ideologiska nivån* tar ställning samt bygger målsättning, riktlinjer, policys och liknande utifrån ontologin i föregående steg (Hultgren & Johansson, 2019).
>
> På *genomförandenivån* finns det som rent praktiskt sker, exempelvis aktiviteter, möten och designval. Nivån bygger på och implementerar de två tidigare nivåerna till praktiken, här kan även fyra spår i en verksamhets delaktighet urskiljas; inkludering, inspiration, involvering och utmaning (Hultgren & Johansson, 2019).

2.1.4 Motstånd, mellanrum och flyktlinjer

Motstånd kan ses som en form av delaktighet där barn, ofta spontant, står upp mot den auktoritet och makt vuxenvärlden står för. Såväl skratt och bus som skrik och bankande eller rentav passivitet och tystnad kan fungera som demokratiska uttryck. Detta är exempel på handlingar som kan leda till att vuxna öppnar för förhandling och ger barnet, eller barnen, möjlighet till delaktighet. Det är dock inte helt ovanligt att vuxenvärlden ser på motstånd som ett tecken på omognad, någonting som kommer växa bort när barnet blir äldre, istället för den möjlighet till demokrati och delaktighet det faktiskt är (Dolk, 2013).

Mellanrum och flyktlinjer är nära sammankopplade, där mellanrum finns öppnas även en möjlighet för flyktlinjer att bildas (Hultgren & Johansson, 2019; Johansson & Hultgren, 2015). Mellanrum kan enkelt förklaras som utrymmet mellan några bestämda element, det kan vara såväl rumsligt som temporalt och är inte sällan platser eller ting som verkar intetsägande för vuxna men är intressanta för barn. Exempel på möjliga mellanrum är en trappa på biblioteket, i förflyttningen mellan två platser eller i stunden innan en organiserad aktivitet börjar. I dessa mellanrum får barn möjlighet att ge utlopp för sin kreativitet, utforska och skapa någonting nytt vilket blir en flyktlinje (Johansson & Hultgren, 2015; Hultgren & Johansson, 2019). Barn har sedan födseln varit underordnade vuxna i en vuxenanpassad värld (Johansson, 2010), denna maktbalans åsidosätts när barn tillåts följa flyktlinjer och ta rummet i besittning på ett annat sätt än det förväntade och på det här sättet kan man förstå flyktlinjer som en delaktighetsprocess (Hultgren & Johansson, 2019).

2.1.5 Kroppslig delaktighet samt relationell eller processuell delaktighet

I nära anknytning till Johansson & Hultgrens delaktighetsmodell syns två former av delaktighet hos barn, processuell eller relationell samt kroppslig. Den förstnämnda fokuserar på skapandet av delaktighet, vilket anses ske i samspelet mellan barnet och

den eller det hen interagerar med, det vill säga delaktighet skapas i relation till andra personer eller ting. Vidare finns ingen förutbestämd plan för vad delaktigheten ska utmynna i, det kan inte sägas i förväg utan den relationella processen får visa det med tiden, det innebär också att barns lek är viktig i sig själv och genom att barnen i relation med andra för den framåt, helt utan att behöva följa vuxenvärldens planer eller mål. Relationell eller processuell delaktighet är ständigt pågående och antas vara viktigt för barn som utvecklas när de blir respekterade och känner att omgivningen är lyhörd mot deras tankar och idéer (Johansson & Hultgren, 2015). Såväl processuell och relationell som kroppslig delaktighet är oberoende av faktorer som ålder, mognad eller kompetens, det kan utövas av alla (Hultgren & Johansson, 2019). Samspelet kan även ta sig ett kroppsligt uttryck vilket visas i hur barn rör sig, var de tittar, vad de känner eller smakar på och särskilt för de yngsta barnen är kroppsspråk ett viktigt kommunikationsredskap (Björklund, 2010). Både äldre och yngre barn kan genom sitt agerande i biblioteksrummet visa hur de tolkar rummet samt ge observerande bibliotekarier en förståelse för hur rummet bör anpassas utifrån ett barnperspektiv (Hultgren & Johansson, 2019).

2.1.6 Möjliggörande miljö

I en möjliggörande miljö är delaktigheten ständigt pågående, där är rummet utformat för att göra det lättare för barnen att ta det i anspråk och de ska inkluderas, inspireras och involveras. Rum med en möjliggörande miljö är föränderliga och lämnar genom det medvetet plats åt flyktlinjer. Bibliotekarier som arbetar med en möjliggörande miljö har ofta både observerat och engagerat barnen för att förstå hur miljön kan utformas på bästa sätt, rent praktiskt kan det handla om sådant som anpassad bokplacering och inbjudande sittplatser (Hillén, 2024; Hultgren & Johansson, 2019; Johansson, 2010; Johansson & Hultgren, 2015).

2.2 Barnsyn

2.2.1 Barnperspektiv och barns perspektiv

I samband med att barndomsforskningen börjar fokusera på barn som sociala aktörer med ett intresse i sig själva börjar även begreppen barnperspektiv respektive barns perspektiv diskuteras. Begreppen kan tolkas på olika sätt men oftast sätts en distinktion vid vems röst som hörs. Barnperspektiv innebär att vuxna försöker förstå barns behov och intressen för att kunna ta så bra beslut som möjligt utifrån barnens bästa, dock oftast utan att tillfråga barnen själva. Barns perspektiv handlar istället om hur barnen själva ser på saker och ting, det individuella barnets upplevelser och perspektiv på olika händelser. Begreppet barns perspektiv kan ses som synonymt med barns röst (Bergnehr, 2019; Halldén, 2003; Johansson, 2010). Det är dock viktigt att poängtera att de två perspektiven inte behöver, eller bör, ses som alternativa vägar, både barnperspektiv och barns perspektiv kan tas i beaktning vid samma tillfälle (Hillén, 2024).

Barns perspektiv är nära sammankopplat med delaktighet, att kunna göra barn delaktiga är till stor del beroende av vuxnas förmåga att vara uppmärksam på och lyssna in barns perspektiv och sedan låta det ha en konkret påverkan på det pågående projektet eller verksamheten. När vuxna lyckas fånga barnens perspektiv och ge dem en plattform för inkludering uppfattar barnen sig som förstådda och delaktiga (Pramling Samuelsson &

Sheridan, 2003). Det vi som vuxna kan åstadkomma är dock alltid en tolkning snarare än en direkt åtkomst till barnets perspektiv, vilket grundar sig i att vår förståelse som vuxna är begränsad och ofullständig (Johansson, 2003). Enligt Johansson (2003) behöver forskaren utgå från en intresserad grundinställning och öppenhet kring barns agerande, där tolkning utan värdering är huvudfokus. Fokus ska vara i närheten och i jämnhöjd med barnet för att se det barn ser och förstå det de uttrycker och förutsättningen för att förstå barnet och dess perspektiv ligger i interaktionen och kommunikationen med densamme. Forskarens strävan efter att vara nära och att inta barnets perspektiv är dock i sig inte givet något positivt. En distanserad forskares närvaro, med eller utan kamera, kan upplevas integritetskränkande och bristen på interaktion kan upplevas stötande. Att eftersträva barns perspektiv kan även bli en fråga om etik och respekt där individens behov för integritet och värdighet bör leda till att forskaren låter bli att studera barnets värld och villkor. Kravet på att visa individen respekt blir därmed ett etiskt ställningstagande (Johansson, 2003; Qvarsell, 2003).

Användandet av begreppen barnperspektiv och barns perspektiv har även diskuterats kritiskt i forskningen och bruket av dessa termer ifrågasatts då de använts för att positionera forskare ideologiskt. Samtidigt menar andra att begreppen snarare är underutnyttjade. Oavsett hållning råder någorlunda enighet om att barnperspektiv och barns perspektiv måste avgränsas och definieras för att bli vetenskapligt användbara. Eventuella risker med att anta ett barnperspektiv alternativt att sträva efter barns perspektiv tar dock i slutändan inte bort behovet av att försöka göra just det. (Bergnehr, 2019; Halldén, 2009).

2.2.2 Empowerment/Egenmakt

Det engelska begreppet empowerment har blivit populärt både inom ett flertal forskningsområden, som ledord för organisationer och i perioder ett slagord inom politiken. Begreppet är diffust och saknar en tydlig svensk översättning. Egenmakt, delaktighet, bemyndigande, egenkontroll är några av de svenska ord som har fått representera en svensk översättning men tydligast blir det när empowerment ses som en process där individen tar sig eller ges en möjlighet till ett större inflytande över sitt liv och de sammanhang som hen befinner sig i. Oavsett svensk tolkning av begreppet betonar empowerment vikten av att stödja personer som befinner sig i en utsatt situation (Johansson, 2010, Askheim et al., 2007).

Det som kan anses gemensamt för alla olika sätt att använda och tolka empowerment är enligt Askheim et al. (2007) en syn på människan som aktiv och handlande samt att människan vet sitt eget bästa när rätt förhållanden skapas. Ser vi till barnforskning och användandet av empowerment behöver ytterligare ramar, förutom begreppstolkningen, definieras och upprättas. Frågor som; Vem är det som avgör en individs bästa? Vem definierar vad som är rätt förhållanden? Vad är ett lyckat slutresultat av en empowerment-process? I förhållande till barn är det i princip uteslutande vuxna som har rollen av att svara på, tolka och skapa förutsättningar för barn. Detta leder till att barnens möjligheter till ovan nämnt inflytande över sitt eget liv och sina sammanhang ofta uteslutande sker på vuxnas villkor (Johansson, 2010).

Empowerment, eller egenmakt, hos barn i koppling till bibliotek kan se ut på ett flertal sätt. Kanske är biblioteket på gångavstånd från hemmet och har öppettider som passar för barnet. Om barnet har tillgång till ett lånekort och vet hur hen lånar böcker och om

biblioteksrummet har utformats så att böckerna är lätta att botanisera bland ger även det egenmakt. Upplever barnet personalen lättillgänglig och miljön trygg kan barnet i sig själv bli en bemyndigad biblioteksanvändare. Ser vi till biblioteksforskningen kan barn ges möjligheter för empowerment genom tillgängliggörande av olika resurser under forskningens gång (Johansson, 2010).

2.2.3 Beings/Becomings

Att dela upp människor i de något svepande begreppen barn och vuxen skapar en tydlig skiljemarkör. Det kan argumenteras att det finns ”mellanbegrepp” så som tonåring, ungdom eller ung vuxen som gör gränsen mellan barn och vuxen mer flytande men mer generellt är indelningen just mellan barndom och vuxenhet. I detta motsatspar är vuxen det åldersstadie som anses vara normen och det är att vara vuxen som anses göra oss till en fullvärdig människa. Att vara barn hamnar därmed i underordning i relation till att vara vuxen och barnet anses vara under utveckling och inte ännu fullvärdig enligt vuxenhetsnormen (Sundhall, 2017).

Barbro Johansson använder i sin följeforskning av projektet MVG – driftiga bibliotekarier och läsglada barn (2009) en teoretisk utgångspunkt med grund i barndomsteori och aktörnätverksteori. Johansson presenterar begreppen *beings* och *becomings* som barndomssociologer arbetat fram under 1990-talet där det med dessa begrepp konstateras att barn inte ansågs vara human beings utan sågs som human becomings. Beings och becomings blir därmed begrepp som markerar en åldersbetingad maktstruktur mellan barn och vuxen och att vara human becoming visar på att du inte ännu är färdig människa utan måste, av en vuxen, utbildas, utvecklas och socialiseras.

Johansson visar även på den kritik som riktats mot denna åldershierarki och hur forskare inom utvecklingspsykologi istället arbetar mot att barndom istället ska ses som en tillgång och att alla människor, barn som vuxna, ska ses som beings – fullvärdiga i sin egen rätt oavsett ålder. När även barnkonventionen under 1990-talet betonade att barn ska ses som medborgare med medborgerliga rättigheter befästs inställningen att vi alla är human beings. Senare under 2000-talet kritiserade barndomsforskningen även själva begreppet being, varpå perspektivet skiftade och alla människor, oavsett ålder, framstod nu som becomings - alltid under utveckling och ständigt blivande (Johansson, 2009).

2.3 Barnbibliotekets uppdrag och arbete

Som tidigare nämnt är barn en prioriterad användargrupp för folkbibliotek som ska sträva efter att främja såväl läs- som språkutveckling och göra det genom exempelvis litteraturförmedling som anpassas efter barnens behov och förutsättningar (Bibliotekslag, 2013, §8). I IFLA:s riktlinjer (2018) framkommer även vikten av att vara “ett centrum för information, lärande och kultur” (s. 5) och att anpassa biblioteksarbetet utifrån aspekter som barnens ålder eller kompetens samt det språkliga och kulturella sammanhang barnen tillhör. Barnbibliotekarier förväntas ha hög social kompetens, kunskap om barns utveckling och psykologin kring det på ett generellt plan samt en förmåga att sätta sig in i de socioekonomiska förutsättningar som finns i närområdet och anpassa aktivitetsprogrammet utifrån det, användarnas behov ska tas i beaktning (IFLA, 2018). Aktiviteterna på barnbiblioteket ska verka både för ökad läsglädje och ökad läsförståelse, och kan bestå av läsklubbar, författarbesök, sagor eller ramsor för de

yngsta, kreativt skapande och mycket mer (IFLA, 2018). Hur det fysiska biblioteksrummet ska utformas finns ingen färdig mall för, däremot är det viktigt att tänka igenom vilka behov som finns hos olika åldersgrupper, vad som krävs för att barnbibliotekarierna ska ha en behaglig arbetssituation samt vilken typ av aktiviteter som ska få plats. Biblioteksrummet ska vara inbjudande samt uppmuntra till läsning, lärande och umgänge, bekvämligheter i form av toaletter och skötbord samt behaglig temperatur och belysning är annat att ta hänsyn till (IFLA, 2018). Vidare påpekar IFLA vikten av att involvera barn och unga i skapandet av nya biblioteksrum (IFLA, 2018).

IFLA:s riktlinjer och biblioteksla gen utgör en normativ ram inom vilken bibliotekens arbete med barn ska utformas. Denna ram förutsätter att biblioteken anpassar sina verksamheter utifrån barnens behov och förutsättningar. Detta ramverk är relevant i relation till vår studie då det representerar de institutionella förväntningar som barnbibliotekarier arbetar utifrån och ger en grund för att att undersöka hur forskningen dokumenterar och analyserar de faktiska uttryck för barns delaktighet som uppstår, eller uteblir, i en bibliotekskontext.

3. Analytiskt ramverk

Till studiens analytiska ramverk har vi byggt upp en modell med begrepp kopplade till delaktighet eller barnsyn. Alla begrepp utom ett är hämtade ur kapitlet “tidigare forskning” och de utvalda begreppen har vi grupperat i fem huvudteman utifrån deras art för att lättare skapa en överblick i analysen. Våra huvudteman fungerar främst som rubriker och det är våra underliggande teman som ligger till grund för analysen. Det begrepp som inte är hämtat ur ”tidigare forskning” är *resultatinriktat beslutsfattande* där vi syftar till den typ av delaktighet som syns i en konkret situation där någonting ska bestämmas och barn ges någon form av delaktighet i det beslutet. Huvudtemat *delaktighetsmodeller* innefattar studier som i någon mån diskuterar sitt resultat utifrån någon av de ovannämnda modellerna. *Förutsättningar för förändring* syftar på de begrepp som förklarar hur barns delaktighet i biblioteksrummet tar sig uttryck eller hur förutsättningar för det skapas och ges plats. *Typ av delaktighet* hänvisar till olika sätt att diskutera och förstå delaktighet. Barnsyn innefattar de begrepp som relateras till vuxenvärldens syn på barn och hur det framkommer i studierna. Slutligen har vi placerat *barnkonventionen* som en underrubrik utan huvudtema, detta kommer sig av att vi anser det vara en relevant aspekt att inkludera i vår analys men som tema faller det ej in under något av de övriga huvudteman.

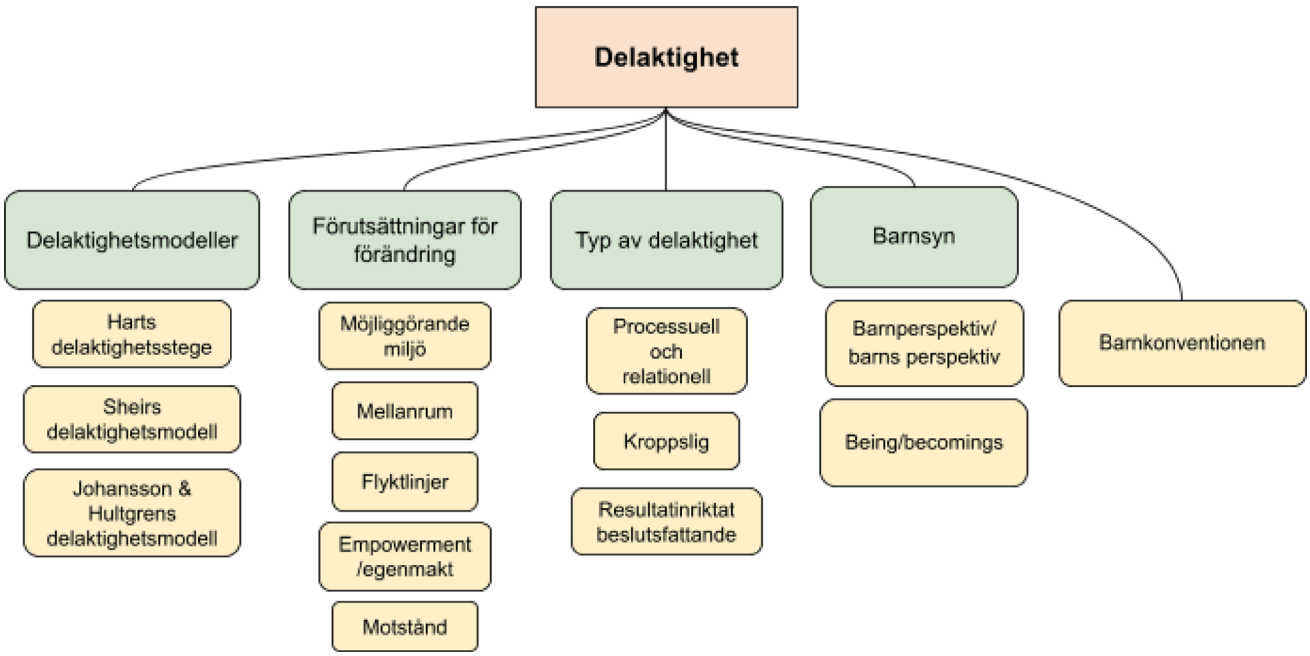

Figur 3.1: Schema över analysgrundande teman

4. Metod

Studien genomförs som en narrativ litteraturöversikt och metodvalet grundar sig i studiens syfte att ge en övergripande redogörelse för vad som är känt inom barns delaktighet i bibliotekens rum och aktiviteter. En narrativ litteraturöversikt är lämplig för detta ändamål eftersom metoden möjliggör en flexibel och syntetiserande presentation av befintlig kunskap, där olika perspektiv och ansatser kan integreras för att skapa en sammanhängande bild av forskningsläget. En systematisk litteraturöversikt är mer djupgående, följer en tydlig struktur och fokuserar på en mer specifik aspekt medan en narrativ litteraturöversikt är mer övergripande och fri i sin form vilket passar vårt syfte bättre.

Det finns en viss otydlighet gällande huruvida framskrivna inklusions- och exklusionskriterier krävs eller inte, det verkar dock råda enighet kring att tydliga ramar är hjälpsamma och fördelaktiga (Ferrari, 2015; Pautasso, 2019), Ferrari (2015) nämner dessutom att en avsaknad av tydliggörande kring datainsamlingen riskerar att leda till en viss partiskhet i studien. Syftet med en i förväg formulerad och definierad ram är att effektivt kunna filtrera relevant litteratur från irrelevant samt att begränsa omfattningen av inkluderad litteratur till sådant som väl bidrar till våra forskningsfrågor. Rekommendationen är att de inklusions- och exklusionskriterierna som formuleras presenteras i studien för att visa på de avgränsningar som satts upp och eventuellt reviderats under litteratursökningarna (Pautasso, 2019), vilket vi gör nedan.

Variation i källtyp och databaser är något som uppmuntras i en narrativ litteraturöversikt (Ferrari, 2015) vilket gör att studentuppsatser och så kallad gråzonslitteratur, som verkar utgöra en relativt stor del av de tillgängliga studier, bör få inkluderas. Att inkludera gråzonslitteratur innebär vidare ett överväganden kring litteraturens kvalitet. Studentuppsatser har visserligen genomgått handledning och examination men är inte peer reviewed, vilket kan innebära metodologiska svagheter och felaktig analys som inte upptäcks innan publikation. Studierna är i sig är dessutom ofta begränsade gällande tid. Att utesluta gråzonslitteraturen i en litteraturöversikt baserat på dessa kriterier kan anses både empiriskt och logiskt felaktigt. Det starkaste argument som framförs är att den partiskhet som finns inom vetenskapliga samfund till viss del kan undvikas genom att inkludera gråzonslitteraturen (Wilson, 2009). Utifrån detta anser vi ha grund för att vår översikt även omfattar studentuppsatser.

4.1 Datainsamling

I ett tidigt skede av vår studie fanns en tanke att genomföra en scopeöversikt, något som har inspirerat till en tydlig sökstrategi. Trots en ändring av metod till narrativ litteraturöversikt har vi valt att utgå från vår initiala sökstrategi och arbeta med de resultat som kom ur de sökningarna. Nedan presenteras vår datainsamling som i enlighet med Peters et al. (2024) genomförts i tre steg;

- sök i minst två databaser, redogör för vilka och analysera träfflistan utifrån orden i titeln, abstract och nyckelord

- gör nya sökningar utifrån nyckel- och indexorden på alla databaser

- sök efter fler studier i dokumentens referenslistor

Det finns rent praktiska begränsningar att ta hänsyn till innan en sökprocess kan starta, det kan gälla sådant som vilket eller vilka språk författarna förstår eller vilka databaser som finns tillgängliga (Arksey och O'Malley, 2005). Vidare rekommenderas att i förväg bestämma ett antal inklusions- och exklusionskriterier som alla sökträffar utvärderas utifrån, detta för att kunna vara konsekvent i relevansbedömningen. Kriterierna baseras på PCC, det vill säga population, concept, context, som vanligtvis används i en scopeöversikt (Arksey & O´Malley, 2005; Peters et al., 2020) och specificerades innan sökningen, men har vid behov justerats under sökningens gång.

De valda kriterierna ser ut som följer:

Population

Inklusion

- Studier som behandlar barn i åldern 0–8 år
- Studier med ett bredare åldersspann om gruppen 0-8 år kan urskiljas
- Studier där barn är i fokus även om andra aktörer (vårdnadshavare, bibliotekspersonal, pedagoger) inkluderas

Exklusion

- Studier som enbart fokuserar på barn över 8 år.
- Studier där åldersgrupp ej är specificerad.
- Studier där barns perspektiv/barns delaktighet saknas helt.

Koncept (delaktighet)

Inklusion

- Studier som behandlar barns delaktighet, inflytande eller inkludering.
- Studier som behandlar hur delaktighet möjliggörs genom; rumslig utformning, anpassning av aktiviteter eller programverksamhet, arbetssätt med fokus på barns delaktighet/barnperspektiv.

Exklusion

- Studier som enbart fokuserar på läsfrämjande eller barns användning av bibliotek utan koppling till delaktighet.
- Studier där delaktighet inte berörs.

Kontext

Inklusion

- Studier genomförda i bibliotekskontext inom folkbibliotek.

- Studier som behandlar bibliotekens fysiska rum och/eller organiserade aktiviteter.

Exklusion

- Studier utan koppling till biblioteksverksamhet

Övriga kriterier

Inklusion

- Vetenskapligt granskade publikationer.
- Uppsatser och icke-vetenskapliga texter, så kallad grå litteratur
- Studier publicerade på svenska eller engelska.
- Studier publicerade efter år 2000

Exklusion

- Studier utan tillgänglig fulltext.

4.2 Insamling av material

Vi väljer att söka i databaserna LISA (Library & Information Science Abstracts), för dess fokus på biblioteks-och informationsvetenskap, samt DIVA för att komma åt relevanta texter som inte publicerats vetenskapligt, vi gör även ett par testsökningar i ERIC men väljer bort databasen till följd av bristfälligt resultat.

Vid sökningarna i databaserna används i ett först steg breda sökord med direkt koppling till vårt ämne: *child*, participation, librar*, barn, delaktighet* samt *bibliotek**. Sökorden kopplar vi ihop med hjälp av operatorerna NEAR samt AND, vidare avgränsar vi sökningen till att endast visa resultat på svenska och engelska som getts ut från år 2000 och framåt. Sökningarna ger oss totalt 120 träffar, merparten i DIVA, majoriteten är dock irrelevanta utifrån våra inklusions-kriterier. Vi testar även att byta ut *participation* mot *influence, actorship, engagement* och *inclusion*, detta ger dock inga relevanta träffar alls.

När vi identifierat relevanta träffar samlar vi ihop intressanta nyckelord från dessa. Baserat på nyckelordsinsamlingen väljer vi ut ytterligare ett antal sökord som i första hand söks på som ämnesord/nyckelord i respektive databas: *Participation, “Children’s librarians”, “Children’s Libraries”, “public library”, “children’s interest”, “Childhood Studies”, "Children Research”, children, barnbibliotekarier, barnbibliotek, folkbibliotek, biblioteksrummet,”barns delaktighet”, delaktighet, barnkonventionen, empowerment* samt *“barns perspektiv”*. Detta ger totalt ett 60-tal träffar, ett fåtal av dem relevanta varav de allra flesta redan finns i vår referenslista.

Att söka på nyckelorden som just nyckelord i databaserna (subject respektive keyword) ger till stor del samma resultat som tidigare. När sökningen breddas genom att använda nyckelorden i en vanlig sökning ger det dock inte heller några nya relevanta träffar. Efter sökningarna har vi 31 utvalda texter att vidare bedöma relevans på, innan dess

letar vi efter ytterligare studier i dokumentens referenslistor. När en intressant titel upptäcks försöker vi hitta publikationen online alternativt på tillgängliga biblioteket för att kunna bedöma relevans utifrån abstract eller liknande. Utifrån inklusions- och exklusionskriterierna gör vi vår relevansbedömning, för att få bättre överblick skapar vi en tabell där icke-relevanta aspekter skrivs med rött, tveksamheter med gult och de utvalda studierna med grönt (se bilaga 1).

4.3 Innehållsanalys

Innehållsanalys kan se ut på många olika sätt vilket både förenklar och försvårar användandet av metoden vars syfte är att tolka innehållet i en samling texter utifrån olika teman eller mönster (Hsieh & Shannon, 2005). Vårt arbetssätt liknar det Hsieh & Shannon (2005) kallar "riktad innehållsanalys" som innebär att ett antal teman bestäms i förväg, i vårt fall har dessa hämtats ur kapitlet "tidigare forskning" men de kan även hämtas ur specifika teoretiska ramverk, även under läsningens gång kan nya teman upptäckas och implementeras i analysen (Hsieh & Shannon, 2005). I vår analys tittar vi på hur många, och vilka, studier som behandlar respektive tema samt beskriver kortfattat hur begreppet eller begreppen används. Data som inkluderas i en innehållsanalys skapas av de metodologiska val som forskaren gör för att besvara sin specifika forskningsfråga. Därmed ska de ramar som forskaren utformar för sitt dataurval tydligt presenteras för att kunna utföra en tillförlitlig och reproducerbar presentation av datan (Krippendorff, 2019). Kriterier och avgränsningar för vår datainsamling har presenterats ovan.

Kodning av inkluderade studier utgår från ett deduktivt tillvägagångssätt där teman som berör delaktighet samt barnsyn har identifierats genom tidigare forskning vilka sedan utgör vår kodningsram. Denna ram tillämpas systematiskt på det utvalda materialet för att identifiera relevanta textavsnitt. Utöver de på förhand identifierade teman har vi behållit en öppensinnighet inför potentiella nya teman i empirin för att undvika att en alltför strikt analytisk ram utesluter passager som är relevanta för våra forskningsfrågor i utvalda texter.

Varje text har lästs i sin helhet och relevanta passager motsvarande kodningsramen har markerats och dokumenterats för vidare analys. Efter kodning har utvalda textavsnitt sammanställts enligt respektive tema och presenteras under analys med relevanta citat från det analyserade materialet inkluderade.

5. Analys och resultat

Resultatet sammanställs genom en innehållsanalys, men innan vi går in på den kan vi konstatera att det bland våra 8 studier finns fyra observationer samt sex intervjuer med biblioteksperson eller chefer, tre studier använder flera metoder varav en utför följeforskning. Vidare är tre av studierna kandidatuppsatser, två är masteruppsatser och tre är rapporter. Sex av de åtta studierna har ett tydligt rumsligt fokus, det vill säga hur delaktighet syns i det fysiska biblioteksrummet, de två sista studierna fokuserar istället på delaktighet inom ramen för läsfrämjande projekt eller aktiviteter. Alla studierna är skrivna på svenska och behandlar antingen ett svenskt projekt eller svenska bibliotek, en av studierna behandlar förutom svenska bibliotek även engelska bibliotek.

I texten och tabellen nedan (figur 5.1) redogörs för vilka och hur många av studierna som behandlar olika teman, vi lägger här ingen vikt vid hur frekvent ett tema används. För att få plats i tabellen ska temat kunna hittas i studiens teori-avsnitt alternativt i det egna arbetet, med andra ord presenteras i resultatet, analysen, diskussionen eller slutsatsen. Sådant som enbart nämns i inledningen eller under tidigare forskning markeras inte.

5.1 Delaktighetsmodeller

5.1.1 Harts delaktighetsstege

Det är endast en av studierna som anger Harts delaktighetsstege som sitt analysverktyg , ytterligare två studier nämner modellen i sin analys .

Trots att Halling (2019) varken tar teoretiskt avstamp i Harts delaktighetsstege, förklarar den eller ens nämner den i de inledande kapitlen finns ett tillfälle i analysen där studieförfattaren bedömer vilket av de studerade biblioteken som hade hamnat högst upp på stegen. Johansson och Hultgren (2018) presenterar kort modellen i ett inledande skede av rapporten och utvärderar sedan en konkret besluts-process utifrån både Harts delaktighetsstege och Shiers delaktighetsmodell, författarna menar att de båda modellerna är användbara när barn görs delaktiga i formella beslut, men att de också är begränsade till att enbart kunna förklara just den typen av delaktighet samt att de tenderar att exkludera de yngsta barnen (Johansson & Hultgren, 2018).

Westerlund och Wänlund (2020) bedömer olika situationer utifrån Harts delaktighetsstege, de flesta situationerna bedöms hamna mellan steg 3 och 5, där steg 3 som nämnt anses tyda på icke-deltagande. En aktivitet bedöms faktiskt ligga på den högsta nivån, steg 8, trots det beskrivs projektet som något misslyckat av bibliotekspersonalen eftersom barnets förväntningar inte uppnåddes. Harts delaktighetsstege problematiseras också vid några tillfällen för sin begränsade syn på delaktighet (Westerlund & Wänlund).

	Delaktighetsmodeller			Förutsättningar för förändring					Typ av delaktighet			Barnsyn		
	Harts delaktighetsstege	Shiers deaktighetsmodell	Johansson & Hultgrens delaktighetsmodell	Möjliggörande miljö	Flyktlinje	Mellanrum	Motstånd	Empowerment/ Egenmakt	Processuell och relationell delaktighet	Kroppslig delaktighet	Resultatinriktad beslutsfattande	Barnperspektiv/Barns perspektiv	Beings/becomings	Barnrättskonventionen
Andersson, 2024			x	x	x	x	x	x	x	x		x		x
Askild & Forssén, 2023[1]				x				x	x	x	x	x		x
Borrman & Hedemark, 2015							x					x	x	
Halling, 2019	x							x		x		x	x	x
Johansson & Hillén, 2016						x	x	x		x	x	x	x	x
Johansson & Hultgren, 2018	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x
Johnsson & Zare, 2022		x	x	x	x	x		x				x		
Westerlund & Wänlund, 2020	x	x		x			x	x	x			x	x	x

Figur 5.1: Resultattabell som visar vilka studier som behandlar vilka teman.

5.1.2 Shiers delaktighetsmodell/stege

Tre studier använder Shiers delaktighetsmodell i viss mån, främst Johnsson och Zare (2022) som vid flera tillfällen drar paralleller från händelser de intervjuade bibliotekarierna vittnar om till de steg ur modellen som visar på att barn blir lyssnade på och involveras i beslut. Dessutom används modellen som ovannämnt för att bedöma en beslutsprocess på Malmö bibliotek av Johansson och Hultgren (2018). I en situation har även Westerlund och Wänlund (2020) valt att reflektera utifrån Shiers modell istället för Harts.

[1] Askild och Forssén (2023) inkluderar i sin studie intervjuer med både bibliotekarier från biblioteket TioTretton samt från en barnbibliotekarie på ett folkbibliotek med fokus på åldersgruppen 0-6 år. För att inkluderas i vår empiri har vi valt att enbart inkludera sådant som tydligt hör till bibliotekarien på folkbiblioteket alternativt skrivs ut som allmängiltigt för samtliga deltagande bibliotekarier.

5.1.3 Hultgren och Johanssons delaktighetsmodell

En av de undersökta studierna är genomförd av Johansson och Hultgren själva och är dessutom en av de studier som lett fram till deras delaktighetsmodell (2018). Att denna text behandlar modellen mest är därför föga förvånande. Utöver den egna studien är två av studierna på ett eller annat sätt baserade på Johansson och Hultgrens forskning.

Andersson (2024) använder förvisso inte själva delaktighetsmodellen i sin analys men är tydligt inspirerad av Johansson och Hultgrens arbete. Andersson (2024) använder åtta olika analytiska begrepp i sin studie, av dessa är sex stycken hämtade ur Johansson och Hultgrens studier från 2015 och 2018. Även Johnsson och Zare (2022) utgår ifrån Johansson och Hultgren (2018) genom hela studien, dock inte heller delaktighetsmodellen med den ontologiska-, den ideologiska- och genomförandenivån, här är det istället den hermeneutiska cirkeln som står i centrum. Genom såväl resultat och analys-kapitlet som diskussionen återkopplar Johnsson och Zare (2022) till Johansson och Hultgrens (2018) hermeneutiska cirkel. Johansson och Hultgren (2018) verkar själva främst bekräfta och bygga vidare på modellen, men analyserar samtidigt sitt resultat utifrån den.

5.1.4 Sammanfattande analys - Delaktighetsmodeller

Några av studierna använder ingen av modellerna alls, medan andra istället hänvisar till flera av modellerna i sin analys. Hart och Shiers modeller får återkommande kritik för att begränsa delaktighet till kontrollerade beslut och äldre barn, vilket tyder på att de kan passa bättre i andra kontexter än på biblioteket. Hultgrens och Johanssons delaktighetsmodell är inte lika konkret som de andra vilket även visar sig genom studiernas fria tolkning av modellen där det handlar mer om att vara inspirerad av Johansson och Hultgrens forskning i sitt analysförfarande än att använda en färdig modell.

Hos de studier som inte utgår från någon av ovannämnda modeller syns en blandning av teoretiska perspektiv. Halling (2019) använder en omarbetat version av fyrarumsmodellen som teoretiskt ramverk medan Askild och Forssén (2023) främst analyserar sin empiri utifrån gränspedagogik samt barnperspektiv-begreppet. Borrman och Hedemark (2015) verkar bygga en mer fri ram baserad på tidigare forskning och litteracitet.

5.2 Förutsättningar för förändring

5.2.1 Möjliggörande miljö

Fem av åtta studier bedöms behandla möjliggörande miljö.

Andersson (2024) beskriver hur bibliotekarier möjliggör för delaktighet i biblioteksrummet genom att utforma en genomtänkt fysisk miljö med exempelvis mjuka mattor, låga möbler, boktråg på barnnivå och roliga ställen att sitta på. Även rumsliga mötesplatser som möjliggör lugn läsning på en plats och mer livlig lek på en annan beskrivs som en möjliggörande miljö.

Även Johansson och Hultgren (2018) nämner mattor och låga bokhyllor som sätt att skapa en möjliggörande miljö, detta blev uppenbart viktiga faktorer för personalen när de observerade att barnen helst samlades vid bokhyllor nära mattor och när en bibliotekarie filmade med mobiltelefonen på knät och insåg hur tråkig miljö de små barnen vanligen möts av. Vidare diskuterar Johansson och Hultgren (2018) hur en möjliggörande miljö genom att vara just det kan ge upphov till flyktlinjer och mellanrum, ibland kaosartade och problematiska sådana. Bibliotekarierna i studien upplever en svårighet i att hitta balans mellan den möjliggörande miljön som uppmuntrar till delaktighet och utforskande och ett rum som uppmanar till mer stökigt lek och skoj (Johansson & Hultgren, 2018).

Johnsson och Zare (2022) nämner inte begreppet "möjliggörande miljö", däremot visar empirin ett förhållningssätt som stämmer väl överens med begreppet. Författarna beskriver bibliotek som utformar småbarnsavdelningar med mattor och lättillgängliga böcker för att ge barnen möjlighet att själva ta rummet i besittning. Studien beskriver också bibliotekarier som uppmärksammade ett ljudproblem och omformade rummet för att minska problemet och på så sätt ge barnen mer utrymme och möjlighet att utforska rummet utan att begränsas av störande ljud (Johnsson & Zare, 2022).

Bibliotekarierna som Westerlund och Wänlund (2020) har intervjuat i sin studie vittnar om en möjliggörande miljö där de är lyhörda för besökarnas åsikter och reaktioner. I många fall verkar detta dock vara bibliotekens enda delaktighetsarbete vilket medför att barnen inte förstår att de påverkar eller på vilket sätt de gör det.

I kontrast till möjliggörande miljö visar flera studier på en miljö som hindrar barnens möjlighet till delaktighet, det vill säga en begränsande miljö.

För trånga utrymmen som förhindrar små barns rörelsefrihet eller stora möbler som skymmer sikten och får springande barn att krocka är två exempel på begränsande miljöer där barnen inte får chans att utforska rummet fritt. Vidare verkar många föräldrar fortfarande ha en traditionell syn på bibliotek som gör att de behandlar rummet som en i grunden begränsande miljö nästan oberoende av hur rummet är utformat (Andersson, 2024). Hos Johansson och Hultgren (2018) är det förskolepedagogerna som visar på en mer strikt och begränsande uppfattning av biblioteksrummet medan föräldrar uppvisar en mer öppensinnad inställning där barnen ges utrymme att utforska fritt, dock ibland till den grad att det blir rörigt och utan hänsyn mot andra besökare.

Johnsson och Zare (2022) visar att barnavdelningar som rent fysiskt är små både kan utgöra ett hinder för vidareutveckling av rummet och begränsa barnen i sitt utforskande.

Askild och Forssén (2023) använder förvisso vare sig möjliggörande eller begränsande miljö som begrepp, i empirin resoneras dock kring rummets utformning och hur det kan påverka barnens trygghet, att sådant som höga hyllor kan dölja såväl illegala handlingar som mobbning, något som skulle kunna benämnas som en begränsande miljö.

5.2.2 Mellanrum

Fyra av åtta studier bedöms behandla mellanrum.

Andersson (2024) förklarar att mellanrum uppstår i samband med flyktlinjer, det vill säga när barn inte följer det tänkta användningsområdet av en plats eller sak. Det syns

exempelvis i hur småbarn gemensamt erövrar rummet genom att leka, dansa, klättra och skratta, de skapar ett mellanrum, en ny lekmiljö som inte fanns tidigare.

Johansson och Hillén (2016) exemplifierar hur mellanrum kan se ut i en förskolekontext genom att beskriva samlingssituationen innan pedagogen hunnit på plats, barnen förväntas följa de vuxnas regler även utan vuxen närvarande men den här avsaknaden av vuxenstyrning ger också utrymme för barnen att ta kommando. I en bibliotekskontext kan man tänka sig att ett mellanrum på motsvarande sätt skulle kunna uppstå innan en sagostund eller någon annan aktivitet startar.

Johansson och Hultgren (2018) introducerar begreppen mellanrum och flyktlinjer för personalen under följeforskningen, vilket blir viktiga verktyg som bibliotekarierna har nära till hands under utformandet av det nya barnbiblioteket. Förutom att visa mellanrum som en plats inom biblioteket där flyktlinjer kan uppstå resonerar författarna kring hur hela barnbiblioteket kan fungera som ett mellanrum eftersom det faller utanför färdiga ramar, barnbiblioteket är varken skola, lekplats, hem eller butik men det är samtidigt en plats för sådant som lärande, lek, umgänge och kultur. Utifrån det här menar författarna att även barnbiblioteket skulle kunna förstås som ett mellanrum.

Bibliotekarierna som intervjuas av Johnsson och Zare (2022) berättar att de upptäckte att de långa raderna med bokhyllor skapade mellanrum genom att gångarna uppmuntrade barnen till spring och lek. Mellanrummet leder till flyktlinjer som här blir något destruktivt som åtgärdas genom att omforma rummet för att skapa mer lugn bland bokhyllorna.

5.2.3 Flyktlinjer

Tre av åtta studier bedöms behandla flyktlinjer.

Anderssons (2024) studie visar både på hur vuxna tillåter flyktlinjer och hur de av rädsla för destruktiva flyktlinjer tar makten i rummet. När småbarn börjar leka med skoskydd och deras vuxna istället för att tillrättavisa iakttar och deltar i leken gör den närvarande föräldern det möjligt för barnet att följa flyktlinjen. I situationer där föräldrar istället är rädda för oönskat beteende som spring eller skrik uppmärksammar Andersson (2024) hur de hindrar barnens delaktighet genom tillrättavisningar, både verbalt och genom att fysiskt avlägsna barnet eller lyfta föremålet de leker med utom räckhåll. Det blir tydligt att vuxna har en viss makt över barnens möjlighet till delaktighet genom flyktlinjer.

Som tidigare nämnt blir flyktlinjer tillsammans med mellanrum viktiga begrepp att ha i åtanke för bibliotekarierna i Johansson och Hultgrens (2018) studie. I samband med utformande av biblioteksrummet diskuteras huruvida flyktlinjer och mellanrum alltid är positiva eller om det kan utvecklas till en destruktiv miljö för andra besökande barn, exempelvis riskerar en stor mängd möjliga flyktlinjer minska möjligheten för en inkluderande miljö. Detta kan visas både genom att barn blir överväldigade av alla möjligheter och att små barn rent fysiskt hamnar i underläge när de större barnen springer (Johansson & Hultgren, 2018).

I Johnsson och Zares (2022) studie visas destruktiva flyktlinjer i de redan nämnda långa bokhylleraderna men empirin visar även hur barn tar stolar från bordet och använder i leken på ett kreativt sätt, vilket framställs som en välkommen flyktlinje.

5.2.4 Motstånd

Fyra av åtta studier bedöms behandla motstånd.

Andersson (2024) beskriver hur barn som observerats i studien gör motstånd när de inte tillåts följa destruktiva flyktlinjer, barnen opponerar sig alltså mot de vuxnas maktutövande genom spontana handlingar som lek, bitande, skrik eller gråt. Ett litet barn som hindras från att bita i en bok reagerar exempelvis med skrik och gråt. Motståndet tolkas ofta som omognad av vuxna istället för det missnöje och försök till delaktighet det faktiskt kan vara, menar Andersson.

Hos Borrman och Hedemark (2015) framstår motstånd som den mest framträdande formen av delaktighet, detta specifikt i samband med sagostunder. Genom att göra motstånd återfår barnen en del av makten. I de situationer som observerats i studien gör barnen motstånd genom att svara "nej" på bibliotekariens förslag, busa och skämta samt genom att försöka ta uppmärksamheten och prata om något som intresserar barnet mer under sagostunden. Det finns alltså tydliga exempel på barn som går emot de vuxnas förväntningar men många barn följer även situationens förväntade beteendet och sitter tysta och stilla.

Johansson och Hillén (2016) menar att barn kan göra valet att avstå deltagande eller delaktighet i ett projekt eller en aktivitet, vilket kan ses antingen som delaktighet i sig själv eller som en form av motmakt eller motstånd. Genom att göra motstånd kan barnen få inflytande över sin situation. Författarna påpekar dock att för att barnen verkligen ska bli delaktiga måste de vuxna lära sig förstå barns motstånd som ett försök till kommunikation.

Även Westerlund och Wänlund (2020) visar att barn blir delaktiga genom att göra motstånd och gå emot vuxnas förväntningar, exempelvis genom att vägra prata. I studien beskrivs en filosofiklubb på biblioteket där den vuxna ledaren i princip behöver dra svaren ur deltagarna, i samband med det påpekar författarna att tvingande deltagande i realiteten blir till icke-delaktighet.

5.2.5 Empowerment/egenmakt

Sju av åtta studier tar i viss omfattning upp empowerment eller den motsvarande svenska översättningen av begreppet; egenmakt.

Johansson och Zare (2022) har i sin uppsats valt översättningen egenmakt som motsvarighet till engelskans empowerment. Författarna har sedan tolkat barnbibliotekariers arbetssätt som möjliggörande alternativt förhindrande av barnens egenmakt. I uppsatsen görs kopplingen mellan barns delaktighet och deras egenmakt genom att när barnen ges inflytande över de rum och sammanhang de befinner sig i ökar deras egenmakt. Författarna presenterar även att barnbibliotekarierna genom gallring hjälper barns egenmakt då böcker som kan vara av intresse för barnen blir mer tillgängliga. Som motvikt tas även upp att barnbibliotekariens gallring och urval av litteratur även påverkar barns egenmakt negativt då det är bibliotekariens tolkning av

vad som är ”bra” litteratur som styr gallringen. Johansson och Zare (2022) ser en direkt koppling mellan delaktighet och egenmakt där tillgängligheten av biblioteksrummet ger barnen ökad egenmakt. Det fria valet både i rumslighet och val av litteratur för barnen ses som stärkande av deras egenmakt.

Westerlund och Wänlund (2020) väljer att inte översätta begreppet empowerment och tolkar begreppet som en motreaktion till vuxenvärldens påträngande normer och som ett kollektivt eller individuellt frigörande. Författarna ser ett behov av att skapa plattformar för barn att utöva inflytande och därmed ge barn möjlighet till processen som är empowerment. Förutom det anser de även att vuxna, i det här fallet bibliotekarien, inte ska vänta sig att barnet självt kan ta sig de möjligheter som kan leda till empowerment utan vuxenvärlden måste ge barnet rätt verktyg, rätt möjlighet och rätt plattform för att en empowermentprocess ska vara möjlig. Biblioteket kan exempelvis möjliggöra barnets empowerment genom lek och att erbjuda en lekfull, rolig väg till läsning. Om resurserna är begränsade kan det vara extra viktigt att gruppera barnen för att låta deras röster höras vid samma tillfälle och på så sätt ge barnen möjlighet till empowerment.

Andersson (2024) presenterar empowerment i koppling till barnbiblioteksammanhang och använder begreppet i mening av “en process där småbarnet ges och tar sig möjligheten till större inflytande över sitt liv samt de sammanhang som småbarnet vistas i” (s. 11). I författarens egeninsamlade empiri ser Andersson exempel på hur barnbibliotekarier möjliggör barns empowerment genom att utforma en biblioteksmiljö som är tillgänglig för barnen och som de därmed kan utöva delaktighet inom.

Johansson och Hillén (2016) nyttjar aldrig begreppet empowerment men tar upp att ett av de syften som deltagarna i projektet *Berätta, leka, läsa* har med sitt deltagande är att “stärka barnet”. Med det menas att “stärka barnets jagkänsla”, “utveckla inlevelseförmåga” samt “skapa tillit till sin egen förmåga: jag kan och jag törs” (Johansson & Hillén, 2016, s. 16). Detta kan tolkas falla in under begreppet empowerment trots avsaknad av begreppet i texten.

Johansson och Hultgren (2018) presenterar en av punkterna i manifestet som utformas i koppling till projektet Kanini på Malmö stadsbibliotek: “Vi vill att barnens berättande och skapande ska ge dem makten över sina egna liv.” (s. 17) Detta faller väl in under barns empowerment. Författarna utgår från en förståelse av begreppet empowerment som “processen där barn ges eller tar sig möjligheten till inflytande över sitt eget liv och de sammanhang de befinner sig i” (s. 33). I projektet med utformningen av barnavdelningen på Malmö stadsbibliotek ser de exempel på empowerment i hur de möbler och saker som uppfyller biblioteksrummet ger barnen kroppsliga utmaningar att ta sig an och växa i.

Halling (2019) tar upp begreppet empowerment i presentationen av four spaces-modellen där det inkluderas fyra mål för biblioteken att arbeta mot: upplevelse, medverka, empowerment, innovation. Halling tar även upp empowerment i koppling till delaktighet och makt samt ser exempel på empowerment vid sin observation där barnen vågar ta för sig av biblioteksrummet.

Hos Askild och Forssén (2023) diskuteras empowerment som en del inom gränspedagogiken som studien använder som ett teoretiskt ramverk. Bibliotekarierna i studien uttrycker vikten av att stödja barn i deras egna val av läsning kopplat till barnens

rättigheter och att i det välja barnens sida gentemot potentiellt kritiska vuxna. Detta skapar trygghet hos barnen och bibliotekarien kan här tolkas som en möjliggörare för barnets empowerment. Det beskrivs även hur barnen tar över biblioteksrummet som sitt eget när de kommer till biblioteket vilket även det visar på att biblioteket möjliggör barnens egenmakt. Biblioteket beskrivs som en plats där barnen testar sig fram i sig själva och en del i bibliotekets ansvar är att förvalta den möjligheten och den platsen. Askild och Forssén (2023) tar upp vikten av att som bibliotekarie ta ställning för barnen och därmed skapa de möjligheter som barns egenmakt behöver för att utvecklas. Att tydligt markera att bibliotekets rum, på barnavdelningen, är till för barnen lägger grunden för de närvarande barnens egenmakt. Författarna tar i sin avslutande diskussion upp att möjliggörande av barns egenmakt inte handlar om att lära barn om barnkonventionens artiklar utan att istället göra biblioteksrummet till en plats där de får finnas och ta plats.

5.2.6 Sammanfattande analys – Förutsättningar för förändring

Mattor och låga bokhyllor eller boktråg är ständigt återkommande när studierna diskuterar hur möjliggörande miljö ser ut för småbarn i praktiken. Flera av studierna visar även att bibliotekarierna försöker arbeta lyhört gentemot barnen och hur de använder rummet för att kunna utforma biblioteket för dem. Det framkommer också att biblioteksrummets utformning och vuxnas förutfattade meningar i vissa fall kan fungera hämmande eller begränsande för barnen.

Mellanrum och flyktlinjer är nära sammankopplade, det är endast en av studierna (Johansson & Hillén, 2016) som nämner mellanrum utan att också nämna flyktlinjer, de beskriver dock hur barn får nya möjligheter i mellanrums-situationen vilket även det skulle kunna betraktas som en flyktlinje. En studie (Johansson & Hultgren, 2018) tydliggör även den möjliggörande miljöns roll för att skapa en plats där flyktlinjer och mellanrum kan uppstå. Studierna konstaterar att flyktlinjer också kan vara destruktiva, vilket enkelt går att koppla till motstånd, särskilt i den form som beskrivs av Andersson (2024) där motstånd ofta uppstår som en reaktion mot vuxenvärldens makt. De övriga fokuserar mer på ett något lugnare motstånd, ofta i samband med en aktivitet av något slag. Andersson (2024) visar att vuxna ofta tolkar motstånd som omognad, Johansson och Hillén (2016) bygger ut resonemanget genom att peka på vikten av att som vuxen ändra sitt tankesätt och se motstånd eller skrik som kommunikationsförsök.

Studierna använder begreppet empowerment eller egenmakt på till viss del olika vis men de har alla en gemensam grund och visar på att biblioteket kan fungera som en plats för empowerment genom att ge barn en verklig möjlighet att finnas, ta plats, påverka och växa. Det sker inte genom att undervisa om barns rättigheter utan att som vuxen ta ställning för barnens rätt till rummet och till de aktiviteter de deltar i. Gemensamt för studierna är att de ser en verklig möjlighet för barnbibliotek och barnbibliotekarier att verka för en empowermentprocess hos barn och processen kan anses påverka och ha betydelse för barns delaktighet inom biblioteksverksamheten.

Alla ovannämnda teman hör ihop. Flyktlinjer och mellanrum behöver en möjliggörande miljö för att verkligen få plats, både motstånd och flyktlinjer kan förstås som en typ av egenmakt och att vistas i en möjliggörande miljö och ta sig an rummet visar på egenmakt eller empowerment.

5.3 Typ av delaktighet

5.3.1 Processuell eller relationell delaktighet

Fyra av åtta studier bedöms behandla processuell eller relationell delaktighet.

Processuell eller relationell delaktighet beskrivs av Andersson (2024) som spontana aktiviteter och händelser där processen gemensamt förs framåt av de inblandade, utan att någon i förväg vet hur förloppet ska utspela sig. I studien visas exempel på barn som i samspel med både varandra och med vuxna utformar lekar i biblioteksrummet, vi har exemplet med skoskydden ovan som börjar med att vuxna ansluter sig till barnens lek och slutar med att en vuxen applåderar och barnen hänger på. De vuxna och barnen har skapat leken gemensamt, i relationen mellan dem finns delaktigheten.

I Malmö, vars bibliotek studeras av Johansson och Hultgren (2018), antar personalen en relationell och processuell syn på delaktighet som innebär att delaktigheten är ständigt pågående, tar plats i vardagslivet och är oberoende av ålder. Bibliotekariernas relationella och processuella förhållningssätt illustreras med en hermeneutisk cirkel som bygger på att de är lyhörda i sina observationer och ställer nyfikna frågor för att sedan testa och experimentera med förändringar i rum eller beteende och därefter reflektera med kollegorna innan de återigen tar upp lyhörda observationer (Johansson & Hultgren, 2018). Det här förhållningssättet menar författarna gör att barns delaktighet synliggörs i biblioteksrummet, dels genom att de getts inflytande över utformandet av den fasta miljön men också genom att de ständigt ges möjlighet att förändra och vara delaktiga i rummet, det kan vara så simpelt som att erbjuda material utan en tydlig plan och observera hur barnen interagerar med tingen (Johansson & Hultgren, 2018).

Westerlund och Wänlund (2020) intervjuar svenska och engelska bibliotekarier. Att vissa av de svenska bibliotekarierna tolkar delaktighet som ett förhållningssätt eller som en process istället för bundet till enskilda händelser skulle kunna tyda på att de antagit ett processuellt eller relationellt synsätt på delaktighet, även om det inte sägs uttryckligen.

Även Askild och Forssén (2023) kan sägas behandla relationell delaktighet utan att benämna det, då samtal och relationsskapande diskuteras som ett sätt att anta barns perspektiv och som en delaktighetsprocess i sig själv.

5.3.2 Kroppslig delaktighet

Fem av åtta studier bedöms behandla kroppslig delaktighet.

Andersson (2024) visar hur barn tar sig an miljön med hela kroppen genom exemplifierande observationer, bland annat av några barns interaktion med ett stort gosedjur som de klättrar på, drar runt på, klappar eller smakar på. Även böckerna utforskas med mer än bara synen; barnen vill känna, balansera, smaka på och höra hur böckerna låter när de kastas. Barnens sätt att använda hela kroppen för att interagera och göra sig delaktiga i rummet är bibliotekarierna medvetna om och de utformar rummet med denna kroppsliga delaktighet i åtanke.

I Askild och Forsséns (2023) studie beskrivs hur barnen tar sig an biblioteksrummet på ett sätt som vittnar om att de känner sig hemma och har gjort biblioteket till sin plats, vilket tyder på en kroppslig delaktighet även om begreppet inte nämns.

Även Halling (2019) bedöms behandla kroppslig delaktighet utan att uttryckligen använda begreppet. Författaren pekar på att barn, särskilt de yngsta, använder kroppen för att utforska och närma sig både böckerna och rummet, de beskrivs både smaka på böcker och klättra på möbler. Genom observation och samtal med bibliotekarier framgår även att de studerade barnavdelningarna har utformats med barnen och deras kroppar i åtanke.

Johansson och Hillén (2016) beskriver hur olika barn beter sig på olika sätt vid föreställningar eller närläsningssituationer, vissa sitter stilla och lyssnar medan andra interagerar med berättelsen i varierande utsträckning. Barnen uppmuntras vara kroppsligt engagerade genom sång och rörelse, delaktigheten är dock till stor del begränsad för att inte falla utanför föreställningens ram, att interagera utanför ramen genom att exempelvis krypa eller prata om annat kan enligt författarna uppfattas som "opassande deltagande". Under närläsningen redogör Johansson och Hillén (2016) för ett större inflytande hos barnen som både verbalt och genom kroppsspråk framför sina åsikter och på så sätt kan välja vilken dikt som ska läsas eller styra in samtalet åt ett annat håll, även här finns dock tillfällen när de vuxna begränsar möjligheten att påverka. Begreppsmässigt används inte kroppslig delaktighet, däremot nämns "förkroppsligat deltagande" och "stilla aktivt deltagande", det sistnämnda beskrivs som "de yngsta barnens delaktighet" (Johansson & Hillén, 2016, s. 77). Författarna hoppar lite mellan begreppen delaktighet och deltagande, men det blir ändå tydligt att barnen genom sina kroppsliga uttryck har möjlighet att påverka.

Johansson och Hultgren (2018) observerar hur små barn använder alla sina sinnen och hela kroppen för att undersöka sin omgivning, precis som tidigare nämnda observationer uppfattar de att barnen såväl smakar på böckerna som klättrar och hänger på möbler. Även de något äldre barnen utforskar mycket med hjälp av sina sinnen. Att se det kroppsliga förfarandet som en form av delaktighet är essentiellt, särskilt för barnen utan talat språk.

5.3.3 Resultatinriktat beslutsfattande

Tre av åtta studier bedöms behandla resultatinriktat beslutsfattande.

Johansson och Hultgren (2018) beskriver hur barnen bjuds in att bestämma namnet på den nya barnavdelningen i Malmö, de får först komma med förslag och sedan rösta på förslagen som de vuxna valt ut.

Johansson och Hillén (2016) visar alternativa sätt till beslutsfattande, det kan men behöver inte vara omröstning. I de fall som studerats valde förskolorna böcker till ett projekt utifrån vilken bok barnen tyckte om, en bedömning som gjordes utifrån observationer av barnen. På liknande sätt berättar bibliotekarien i Askild och Forsséns studie (2023) att de i ett projekt med förskolebarn fångar upp barnens intressen mellan projektets träffar för att genom det ge barnen delaktighet att utforma innehållet i träffarna.

Askild och Forssén (2023) vittnar om att barn sällan har direkt inflytande över vilka böcker som köps in eller tillgängliggörs på biblioteket, men att de kan lämna inköpsförslag som sedan sköts centralt. Det här kan bli en liten möjlighet för barnen att ha delaktighet i beslut som rör dem, men det diskuteras inte djupare. I studien nämns även ett exempel när bibliotekarien är lyhörd gentemot barnens uttalade åsikter och anpassar rummet efter deras önskemål (Askild och Forssén, 2023), vilket skulle kunna tolkas som ett konkret inflytande.

5.3.4 Sammanfattande analys - Typ av delaktighet

Processuell eller relationell delaktighet beskrivs som ett förhållningssätt de vuxna antar för att ge barnen delaktighet i vardagssituationer genom sådant som samtal eller lek. Kroppslig delaktighet lägger istället fokus på att barn är kroppsliga varelser som använder hela kroppen när de interagerar med rummet och i olika vuxenledda aktiviteter, även att sitta ner lugnt och stilla verkar utifrån en studie (Johansson & Hillén, 2016) kunna visa på kroppslig delaktighet, om än inte lika framträdande som att klättra, springa eller tugga på böcker. När resultatinriktat beslutsfattandet diskuteras rör det sådant som bokförmedling, namnbeslut och ommöblering i rummet. Omröstning nämns som ett tillvägagångssätt, men även att vara lyhörd för spontant uttryckta åsikter. När det gäller yngre barn beskrivs hur observationer kan ligga till grund för konkreta beslut.

Något som behandlas av Borrman och Hedemark (2015) men inte faller in under någon av de ovanstående rubrikerna är den avsaknad av delaktighet de möter när de studerar bibliotekens sagostunder. Författarna beskriver barnen som i första hand deltagande istället för delaktiga eftersom de på det stora hela saknar makt i situationen och samtalet, de frågor som ställs under sagostunderna är främst retoriska och verkar syfta till att engagera och föra berättelsen framåt enligt en förutbestämd plan, inte ge barnen inflytande och delaktighet i förloppet (Borrman & Hedemark, 2015). Vidare skriver både Borrmarn & Hedemark (2015) samt Johansson & Hillén (2016) att vuxna, mer specifikt förskolepedagoger, upplevs utöva makt mot barnen och genom det hämma barnens röst och möjlighet till delaktighet och inflytande.

5.4 Barnsyn

5.4.1 Being/becomings

Tre av åtta studier behandlar konceptet human beings/human becomings och två ytterligare studier presenterar begreppen men använder sig inte av dem i sin resultatpresentation eller analys.

Westerlund och Wänlund (2020) ser i sin jämförelse mellan Sverige och England en skillnad i att betrakta barn som beings gentemot becomings. Författarna skiljer på begreppen med becomings, barnet är ofärdigt och behöver fostras och formas, samt beings, barnet är kompetent i sig självt här och nu. Studien visar på en skillnad i hur barnbibliotekarierna uppfattar olika åldersgrupper där äldre barn eller ungdomar oftare möter en inställning gentemot dem som becomings i behov av fostran. I det insamlade materialet från Sverige överväger dock inställningen hos bibliotekarierna att se barnen som beings och att det anses vara en förutsättning för att kunna ge plats åt barns

delaktighet på biblioteket. Författarna ser en större tendens att se barn som becomings hos de engelska barnbibliotekarierna vilket baseras i deras fokus kring STEM (science, technology, engineering, math) vilket är ett verktyg som i grunden ska vägleda barnen till ett framtida yrke.

Johansson och Hultgren (2018) har i sin forskning en grundläggande syn på barn som annorlunda jämlika, till skillnad från att barn ses som blivande vuxna. I sin delaktighetsmodell utgår de i den ontologiska nivån ur antagandet att människan befinner sig i kontinuerlig tillblivelse genom interaktionen med andra människor. Människan, vuxen likväl som barn, kan därmed tolkas falla under becomings men författarna undviker de begreppen. Johansson och Hultgren tar även upp modrandemål, vilka visar den förväntan som styr hur vuxna tar hand om och förbereder barnet för framtiden och omvärlden, förutom att skydda och hjälpa barnet att utvecklas ska barnet även socialiseras in i olika sammanhang. Även modrandemålen kan tolkas in under en förståelse av barnet som becoming.

Borrman och Hedemark (2015) visar med svaren i sin enkätstudie kring sagostunder på Stockholms läns bibliotek att det finns ett nyttoperspektiv kring aktiviteten som därmed utgår från synen på barn som becomings. Det finns vissa enkätsvar som visar på ett beings-perspektiv där bibliotekarierna önskar ha en givande stund tillsammans med barnen eller ge en upplevelse av lust och glädje. Författarna påpekar att det gagnar såväl forskning som konkreta praktiker att eftersträva en balans mellan perspektiven beings och becomings när det kommer till barn. Författarna översätter begreppen beings/becomings till barnperspektiv och barns perspektiv och poängterar vikten av att som vuxen fostra, lära och undervisa men att också ge barnen utrymme att vara kompetenta kulturvarelser i sin egen rätt.

Johansson och Hillén (2016) tar upp synen på barn inom samhälls- och kulturvetenskaplig forskning och det paradigmskifte som skett från att se barn som becomings till beings. Författarna själva utgår dock från en syn på barnet som aktör.

Halling (2019) nämner begreppen becomings och beings i sitt kapitel om barnsyn men utvecklar inte ytterligare kring begreppen.

5.4.2 Barnperspektiv/barns perspektiv

Åtta av åtta studier behandlar barnperspektiv och barns perspektiv.

Johnsson och Zare (2022) gör en koppling mellan barns perspektiv och att tillgängliggöra biblioteksrummet och dess resurser på barnets nivå. Barns perspektiv, barns nivå och tillgänglighet ses som tätt sammankopplade begrepp. Författarna ser en potentiell brist i hur barns perspektiv tas tillvara eller ens undersöks inom barnbiblioteket hos de respondenter som deltagit i deras undersökning. Enligt de uppgifter som framkommer innehar barnbibliotekarierna ett barnperspektiv men det upplevs i majoritet vara just vuxnas tolkning av vad barn önskar till skillnad mot att barnen själva uttryckt viljor och önskningar. Där presenteras även exempel där en hos barnen populär skyltningsmetod som inkluderat gosedjur aktivt plockats bort då det innebar merarbete för bibliotekarien och kan ses som ett aktivt kliv bort från barns perspektiv. De har i sitt material även med exempel på skyltning som görs utifrån ett barnperspektiv där rummet görs iordning på ett visst sätt men återigen saknas barnens

egna perspektiv då barnbibliotekarien ifråga inte tillfrågat barnens åsikter om hur hen som vuxen valt att tolka barnens önskemål.

Westerlund och Wänlund (2020) undersöker i sin studie hur bibliotekariers barnsyn samspelar med deras syn på barns delaktighet och gör därmed en direkt koppling mellan de båda begreppen. En av informanterna i studien uttrycker att hen ”aldrig kan få ett barns ögon” (Westerlund och Wänlund, 2020, s. 43) vilket ses som en medvetenhet om de maktförhållanden som föreligger mellan barn och vuxna vilket är relevant för att lyckas få in barns delaktighet i arbetet. Westerlund och Wänlund presenterar ytterligare material som visar på en medvetenhet hos bibliotekarierna kring vikten av och samspelet mellan barns perspektiv och att som bibliotekarie ha en barnperspektiv och att det är avgörande för barnens delaktighet i verksamheten. Studien poängterar vikten av att även om bibliotekarien med sitt barnperspektiv tror sig göra det barnet vill behöver det inte vara fallet utan att inkludera barns perspektiv är därför rekommenderat inom bibliotekets planering av aktiviteter. I det insamlade materialet från England sågs föräldrarna som ett slags språkrör för barnen och skillnaden mellan barnperspektiv och barns perspektiv blev av mindre vikt. Gemensamt för de båda länderna uppfattades i studien vara bibliotekariernas vilja att arbeta utifrån barns perspektiv och att det arbetssättet ibland kan försvåras av de vuxna följeslagarna till barnen där den vuxna följeslagaren försöker styra barnets litteraturval eller aktivitet.

Andersson (2024) utgår i sin studie från slutsatsen att forskning som utgår från små barns (0-3år) perspektiv är i bristvara och önskar bidra genom sin deltagande observation. Andersson använder sig av Johansson och Hultgrens (2018) förståelse av delaktighet som visar att de yngsta barnens perspektiv inte kan förstås genom ord, utan med utgångspunkt i vuxna som önskar möta barnet här och nu och besvara de små barnens uttryck.

Johanson och Hillén (2016) har i sin studie målsättningen att inneha och tolka delaktighet genom de yngsta barnens perspektiv och poängterar att barnet som saknar det talade språket och dess perspektiv närmas genom en mottaglig inställning hos den vuxna individen att tolka det barnet kommunicerar.

Johansson och Hultgren (2018) uppmärksammar i sin inledning Svensk Biblioteksförenings rekommendationer för folkbibliotekens barn- och ungdomsverksamheter; ”Barnperspektivet ska vara utgångspunkten för biblioteket. Barns och ungdomars egna behov ska vara vägledande för verksamheten. De ska kunna påverka denna och de ska erbjudas möjligheter att uttrycka sig i biblioteket (På barn och ungdomars villkor 2003:1; Johansson & Hultgren, 2018, s. 13). I kapitel två förklaras begreppet möjliggörande miljö med att förutom rummets utformning även innefatta den barnsyn som präglar biblioteksrummet och dess aktiviteter. Projektet som författarna följde gav flera exempel på hur barns perspektiv söktes, bland annat ett antal workshops där inte bara barnens svar på frågor utan även deras agerande gav insikter till de medverkande vuxna. Personalen i projektet uttryckte även hur barns perspektiv i koppling till kategorisering av samlingarna komplicerade arbetet då barnen och de vuxna bibliotekarierna inte tolkade eller förstod kategorierna på samma vis. Exempel som presenterades var ord som *Hästsport* eller *Mat & Dryck* där det konstaterades att det är vuxenord som barn inte förstår eller tolkar på samma vis som en vuxen. Kontentan av workshopparna gällande organisering av samlingarna var i slutändan inte

att använda barnens förslag rakt av utan att berika bibliotekarierna barnperspektiv med barnens perspektiv och därmed utvidga och nyansera de vuxnas barnperspektiv.

Halling (2019) inkluderar barnsyn i en av sina frågeställningar: “Hur har begrepp som delaktighet och barnsyn använts i konstruktionen av biblioteksrummen?” (s. 7). I Hallings intervjuer framkommer att samtliga intervjudeltagare anger att de arbetar utefter ett barnperspektiv i någon form och i startfasen av respektive projekt med att utveckla barnavdelningen fanns ansatsen hos alla tre undersökta bibliotek att införliva barns perspektiv.

Askild och Forssén (2023) har i sin studie som ett av syftena att undersöka om de deltagande bibliotekarierna ger utrymmer för barns perspektiv i sitt barnperspektiv samt om det är något som får ta plats i hur biblioteksrummet utformas. De inkluderar även begreppen som en del i sitt teoretiska verktyg. Författarna visar på att då enbart vuxna har blivit intervjuade kan inte barns perspektiv användas som teoretiskt verktyg på empirin men de nyttjar begreppet ändock som en möjlighet att analysera om bibliotekarierna format sitt barnperspektiv utifrån barns tankar och åsikter eller ur den vuxna tolkningen av vad barn vill och önskar. Deltagande bibliotekarie beskriver hur barn ur en viss åldersgrupp saknade en plats som sin egen och att det då utformades en plats enbart för dem vilket visar på att barns perspektiv formar barnperspektivet hos bibliotekarien. Författarna pekar på att allt barnbibliotekarien gör kan, på ett eller annat vis, kopplas till barnperspektiv och att det är av vikt att kliva tillbaka och granska hur stor del av perspektivet som formas av barns perspektiv och hur mycket som är det vuxna perspektivet. I det ingår förståelsen för att vuxna har makt över barns kultur. Trots att författarna upplever en viss avsaknad av begreppet barnperspektiv i sina intervjuer så syns det ändå i de svar om biblioteksarbetet som barnbibliotekarierna ger. Det uppfattas även en avsaknad av barns perspektiv i både styrdokument och bibliotekslag och att det istället är något som tillkommer i barnbibliotekariernas arbetssätt.

Borrman och Hedemark (2015) ser i sina fokusgruppsintervjuer en medvetenhet hos, i detta fall, bibliotekschefer kring att fenomenet sagostund utgår från ett vuxenperspektiv och svarar till ett behov och en efterfrågan hos barnens medföljande vuxna och brister därmed potentiellt i att beakta barnens perspektiv. Författarna ser genomgående att sagostunder är aktiviteter både i planering och genomförande som innefattar mer barnperspektiv än barns perspektiv. I sina observationsstudier ser författarna ett stort intresse hos barnen för bilder och rekvisita i de sagostunder dessa används och föreslår att ett sätt att tillvarata barns perspektiv kan vara att ge det intresset större utrymme. Borrman och Hedemark pekar på att yngre barns litteracitet är mångsidig, varierad och visuellt baserad och att med den kunskapen kan barnens perspektiv tas tillvara vid utformningen av sagostunderna.

5.4.3 Sammanfattande analys - Barnsyn

I de analyserade studierna förhåller sig tre studier aktivt sig till begreppen beings (barn som kompetenta här och nu) respektive becomings (barn som ofärdiga och i behov av fostran). Det kan dock inte utläsas en konsensus kring användandet av begreppen eller hur de potentiellt påverkar barns delaktighet. Westerlund och Wänlund (2020) visar på en geografisk skillnad i barnbibliotekariers barnsyn där svenska bibliotekarier främst utgår från synen på barn som beings och de brittiska kollegorna oftare utgår från

becomings-perspektivet. Borrman och Hedemark (2015) kan se båda perspektiven i sin studie och kopplar begreppen direkt till barnperspektiv och barns perspektiv och poängterar vikten av att sträva efter balans mellan de olika perspektiven. Johansson och Hultgren (2018) undviker begreppen men vi väljer att tolka deras syn på barn som ”annorlunda jämlika” istället för blivande vuxna och deras inkluderande av modrandemål som kopplade till grundperspektiven beings och becomings där barnen i deras fall kan tolkas som becomings. Att begreppen sedan även finns med men inte uttalat används vidare i fler studier än ovan nämnt visar på att det är perspektiv som har en potentiell påverkan på den barnsyn som lägger grunden för barns delaktighet inom biblioteken.

Samtliga studier inkluderade i vår litteraturöversikt behandlar barnperspektiv och barns perspektiv som en del av sitt delaktighetsarbete. Flertalet studier identifierar ett glapp mellan avsikt och praktik när de kommer till de två perspektiven. Tillfrågade bibliotekarier önskar arbeta utifrån barns perspektiv men då det ofta är en vuxens tolkning av vad barn vill snarare än barnens egna utsagor blir det ett barnperspektiv som styr. Till exempel Johnsson och Zare (2022) visar att ett hos barnen populärt inslag i biblioteket tas bort på grund av de vuxnas praktiska behov vilket kan tolkas motsäga ett genuint barnperspektiv. Westerlund och Wänlund (2020) lyfter fram en viktig insikt hos bibliotekarierna i att de ”aldrig kan få ett barns ögon”, vilket indikerar en medvetenhet om den maktdynamik som finns mellan barn och vuxna. Även i denna studie lyfts dock att denna medvetenhet inte alltid betyder en faktisk inkludering av barns perspektiv i verksamheten. I studierna belyses även de svårigheter som finns när det kommer till att fånga barns perspektiv och då särskilt de små barnen som eventuellt saknar talat språk. Andersson (2024) och Johansson och Hillén (2016) betonar att barns perspektiv för icke-talande barn kräver tolkning av barnens uttryck av en mottaglig vuxen och direkta frågor kan vara svåra att använda sig av. Johansson och Hultgren (2018) tar upp möjligheten att berika bibliotekariernas barnperspektiv med workshops med barn men kontentan är att integrera barnens perspektiv men det vuxna barnperspektivet snarare än att ersätta det. Sedan visas även på vissa strukturella brister inom biblioteksverksamheterna där Askild och Forssén (2023) och Borrman och Hedemark (2015) ser att barns perspektiv ofta saknas i styrdokument, aktiviteter så som sagostunder utformas för att tillfredsställa medföljande vuxnas behov snarare än barnens och multimodala eller visuella material som barnen visar intresse för bortses ifrån.

5.5 Barnkonventionen

Fem av åtta studier behandlar barnkonventionen och ytterligare en tar upp konventionen som en presentation av lagar och styrdokument.

Westerlund och Wänlund (2020) inleder med att trycka på barnkonventionens vikt för biblioteken då barnen utgör en så pass stor användargrupp och de undersöker om barnkonventionen är ett aktivt verktyg i biblioteksverksamheterna. Studiens informanter har varierande erfarenheter kring arbetet med barnkonventionen på sina arbetsplatser. Vissa enheter har påbörjat implementering av konventionen i verksamheterna och utbildning av personalen upplevs ha varit grundfokus i verksamheterna. Det upplevs finnas en positiv syn på det framtida arbetet med barnkonventionens som en del av verksamhetens styrdokument samt en förhoppning att konventionen inte ska vara

begränsad till arbetet på barnavdelningarna utan ska genomsyra hela verksamheten. I utsagorna från England, som inte har barnkonventionen som lag, hänvisas istället till Children's Act vilket är en policy inspirerad av barnkonventionen där främsta fokus på biblioteken upplevs ligga kring barns trygghet.

Anderson (2024) tar upp barnkonventionen som inspirerande drivkraft för barnbiblioteksverksamheterna i arbetet med att utforma en verksamhet som möjliggör barns delaktighet. Andersson undersöker genom deltagande observation hur barnbibliotekarier kan tillämpa barnkonventionens paragraf om barns rätt till deltagande. Hon betonar att detta kräver en fördjupad förståelse för de yngsta barnens kommunikation och uttryck, särskilt när det talade språket saknas.

Johansson och Hultgren (2018) presenterar barnkonventionens tre P:n; försörjning/resurser (provision), skydd (protection) och delaktighet (participation). Författarna ser hur delaktigheten i barnbiblioteket som deras studie undersöker är beroende av de två senare p:na.

Johansson och Hillén (2016) tar upp barnkonventionen som grundpelare i arbetet med barns delaktighet och tar även de upp de tre P:na. De tar upp barnkonventionen som ett slags startskott till det paradigmskifte gällande barnsyn och den uppmärksamheten barns perspektiv fått under de senaste decennierna. Paradigmskiftet innebär att barn i större utsträckning har en rätt att bli lyssnade på och att de ses som aktörer som formar sin egen barndom.

Askild och Forssén (2023) inkluderar barnkonventionen som ett av tre styrdokument de använt i en förstudie för att förstå hur Stockholms stadsbibliotek förhåller sig till barns rättigheter. De visar på att barnkonventionen nämns vid ett flertal tillfällen men ser en avsaknad i konkreta riktlinjer hur den ska inkorporeras i verksamheten och faktiskt ska arbetas med. I en intervju framkommer att barnkonventionen inte arbetas med i begreppsform men att barns rättigheter genomsyrar hela arbetet med barnen. Författarna poängterar att barnkonventionen slår fast att alla mellan 0-18 år är barn och att de genom konventionen fastställs ha rättigheter och behov som är utöver de mänskliga rättigheterna.

Halling (2019) nämner barnkonventionen som en del i presentationen av de lagar och styrdokument som påverkar arbetet på barnbiblioteken men använder inte konventionen ytterligare i sin studie.

5.5.1 Sammanfattning - Barnkonventionen

Barnkonventionen framstår i översikten som en referensram med ökande relevans för barnbiblioteken men implementeringen varierar både i omfattning och konkretisering. Westerlund och Wänlund (2020) visar på att personalutbildning varit ett initialt fokus för biblioteken och att där finns ett optimistiskt förhållningssätt till konventionen som en del i styrdokument. Andersson (2024) framhäver barnkonventionen som inspirerande kraft för att möjliggöra barns delaktighet men Askild och Forssén (2023) visar på en avsaknad av implementering av konventionen i verksamheterna. Johansson och Hillén (2016) framställer barnkonventionen som utgångspunkt för det paradigmskifte som lägger grunden för gällande barnsyn och där barn erkänns som aktörer med rätt att bli hörda och bli delaktiga i formandet av sin egen barndom.

6. Diskussion och slutsats

I vår avslutande diskussion har vi valt att inkludera våra forskningsfrågor som skiljemarkörer i löptexten för att vägleda läsaren, utan att detta innebär att diskussionen är uppdelad i slutna avsnitt. Syftet är att underlätta för läsaren att följa de tankegångar och de slutsatser vi landat i under arbetets gång. Samtliga frågor väver till viss del in i varandra och diskussionsdelen ska ses som en helhet trots inkluderade forskningsfrågor som avdelare.

Vilken forskning finns tillgänglig kring hur barn i åldern 0-8 år görs delaktiga i bibliotekens rum och aktiviteter?

Inom delaktighetsforskningen för barn i en bibliotekskontext är det tydligt att Barbro Johansson och Frances Hultgren utgör de dominerande aktörerna. Deras arbete förekommer återkommande i de studier vi inkluderat och även studier utöver de som vi behandlat här i vår uppsats, ofta som ett författarpar men Johansson dyker även upp ensam eller tillsammans med andra. Deras inflytande är särskilt märkbart genom att senare forskning ofta bygger vidare på deras projekt, vi ser till exempel Halling (2019) som baserar sin kandidatuppsats på samma biblioteksprojekt som Johansson och Hultgren bedrivit följeforskning på (2015; 2018). Vi ser även återkommande referenser till Sandin (specifikt en bok från 2011) och Hillén, vilka tillsammans med Johansson och Hultgren bör kunna räknas som ledande inom forskning av barns delaktighet inom BoI. En stor del av det begreppsliga ramverket härrör även det från Johansson och Hultgren (2015; 2018), begrepp som möjliggörande miljö, kroppslig delaktighet, processuell eller relationell delaktighet, mellanrum, flyktlinjer och motstånd återkommer genomgående i studierna. En utmaning vid analysen är att flera av begreppen överlappar och går in i varandra vilket försvårar en differentiering av dem.

Vår forskningsöversikt visar att en stor del av existerande delaktighetsforskning består av grå litteratur, mer specifikt kandidat- och masteruppsatser. Översikten inkluderar även uteslutande svensk forskning då det i våra litteratursökningar endast var svensk forskning som passade in på våra inklusionskriterier. Westerlund och Wänlund (2020) jämför bibliotek i Sverige och England, deras studie visar att Sverige i större utsträckning försöker förstå barnets perspektiv medan det i England inte är ovanligt att vuxna förväntas föra barns talan, det här tyder på en skillnad i barnsyn som potentiellt kan förklara den geografiska avgränsningen i viss mån. Med det antagandet förutsätts att denna skillnad även gäller för övriga världen. Ser vi till språkliga skillnader mellan svenska och engelska likställs delaktighet ofta direkt med deltagande på engelska. Att vi därmed ser en begränsning av internationell forskning kan dels visa på en skillnad i forskningstraditioner utanför Sverige men även en grundläggande skillnad i tolkningen av vad barns delaktighet innebär. Det här är dock enbart spekulationer då det utifrån rådande forskning inte är möjligt att dra någon slutsats kring varför delaktighetsforskningen inom BoI är så svenskcentrerad.

Hur förstås och diskuteras delaktighet för små barn inom bibliotekens verksamhet i den befintliga forskningen?

Precis som den tidigare forskningen vittnar om (Hillén, 2024) uppfattar vi alltså en tendens att i, framförallt engelskspråkiga, studier likställa delaktighet med deltagande

(participation), Johansson och Hillén (2016) syns dessutom växla mellan begreppen deltagande och delaktighet i samband med att de diskuterar en australiensisk studie. Avsaknaden av ett engelskt ord för delaktighet och en tydligare distinktion mellan begreppen i svenskan kan vara en anledning till att mängden forskning är väldigt begränsad och delvis svårfunnen.

Hart och Shiers delaktighetsmodeller nämns ofta, men används sällan i någon större utsträckning för att analysera forskningsresultat och det blir tydligt att modellerna inte är anpassade för att förklara den ständigt pågående delaktigheten i en bibliotekskontext. Vidare används Hultgren och Johanssons delaktighetsmodell inte som analysverktyg i någon av studierna, trots att forskarna och deras syn på delaktighet flitigt refereras till och reflekteras kring i studierna. Förutom Hultgren och Johanssons förhållningssätt är barnperspektiv/barns perspektiv ständigt återkommande, även empowerment/egenmakt och möjliggörande miljö används ofta för att förklara hur små barns delaktighet får plats på biblioteket. Forskningen behandlar alltså till stor del delaktighet inom bibliotekens rum och aktiviteter utifrån en mängd olika begrepp och förhållningssätt snarare än konkreta modeller, även om de också finns.

Ser vi till barnkonventionen nämns den i stor utsträckning som en grundpelare för arbetet kring att möjliggöra barns delaktighet på biblioteket. Samtidigt avslöjar det granskade materialet en klyfta mellan intentioner och praktik. Där finns ett optimistiskt förhållningssätt gentemot konventionen och den ses som en möjlig inspirationskälla men implementeringen i verksamheterna är bristfällig. Delaktighet diskuteras och ses som en barnrättslig angelägenhet med barnkonventionen som grund men förståelsen hur det ska omsättas i konkret verksamhet upplevs variera betydligt inom biblioteksverksamheterna.

Huruvida bibliotekspersonalen ser barn som beings eller becomings antas ha en viss påverkan på hur barns delaktighet visar sig på biblioteket, utifrån vårt resultat är det dock inte möjligt att uttyda en tydlig konsensus. Däremot anser vi att vår översikt belyser hur barnperspektiv och barns perspektiv är de överlag viktigaste aspekterna av bibliotekariers barnsyn i koppling till barns delaktighet. Båda perspektiven kan anses vara fundamentala för hur barns delaktighet förstås och praktiseras.

Trots att bibliotekarierna visar på en vilja att arbeta barncentrerat krävs en större insats för att systematiskt integrera barnens egna perspektiv, inte bara vuxnas tolkningar av barnets önskningar och behov. Detta upplevs gälla i både planering, miljöutformning och aktiviteter. Detta gap tyder på att ett autentiskt barncentrerat förhållningssätt kräver mer än goda intentioner. Det förutsätter strukturella förändringar och konkreta verktyg för att inhämta barns egna röster och en villighet att låta dessa röster påverka beslut och utformning av biblioteksverksamheterna.

Vilka utmaningar och möjligheter visar den befintliga forskningen gällande små barns delaktighet?

Forskningen visar att vuxna är de som utgör den största utmaningen i möjliggörandet av barns delaktighet i bibliotekens rum och aktiviteter. I de granskade studierna ses exempel på hur föräldrar och pedagoger begränsar barns rörelsefrihet och utövande av delaktighet genom att förhindra vissa handlingsmöjligheter. Det som i forskningen benämns *flyktlinjer* blockeras eller omdirigeras och barnens egna initiativ stoppas eller

styrs in i de, av vuxna, förutbestämda banorna eller mönstren. När barnen ger uttryck för *motstånd* resulterar det emellanåt i starka reaktioner hos närvarande ansvariga vuxna och även där påverkar vuxna barnens möjligheter till delaktighet. Att som bibliotekarie arbeta med medvetenheten om vuxna som ett potentiellt hinder istället för möjliggörare av barns delaktighet kan skapa förutsättningar för att förändra detta. I arbetet med barns delaktighet bör det därmed förslagsvis finnas med frågeställningar som svarar på hur vuxna begränsar barns delaktighet och varför de gör det, samt vilka möjligheter det finns för att förändra detta.

Hur tar delaktighet hos små barn sig uttryck i de inkluderade studierna?

Studieförfattarnas och de intervjuade bibliotekariernas observationer visar att små barns delaktighet främst existerar i handling och beteende snarare än i konkreta åsiktsuttryck. Att de minsta barnen kryper på golvet och att barn gärna samlas på de mattor som finns är exempel på kroppslig delaktighet som indikerar att barnen önskar mattor i biblioteksrummet, när bibliotekarierna sedan placerar mattor i hela barnbiblioteket är det ett sätt att låta barnen vara delaktighet. Olika bibliotekarierna hänvisar till flera liknande händelser, det verkar dock inte vara någon som uppmärksammar barnen på vilket inflytande de har, därför hade det varit extra intressant att undersöka hur barnen faktiskt upplever sin möjlighet till delaktighet.

I det dagliga biblioteksarbetet är flyktlinjer eller mellanrum och motstånd vanliga delaktighetsinslag tillsammans med processuell och relationell delaktighet. I flertalet studier antar man ett perspektiv där samspel av olika slag tolkas som delaktighet, vilket i sin tur medför att barnen får större egenmakt. Vi ser även en tydlig koppling mellan strävan efter att förstå barns perspektiv och den processuella eller relationella synen på delaktighet eftersom det är först i interaktionen med barn som en förståelse för deras behov och önskningar kan uppstå, det här gäller för såväl talande som icke-verbala barn.

Studiens grundläggande syfte var att ge en övergripande bild av den befintliga forskningen kring barns delaktighet på bibliotek och det upplever vi att vi uppfyllt. Kartläggningen visar att det vetenskapligt publicerade materialet kring ämnet är begränsat med ett fåtal forskare som återkommande citeras inom ämnet och som tydligt är tonsättande. Då vi i vårt material ser en stor andel studentarbeten i form av kandidat- och masteruppsatser indikerar detta att intresset för ämnet ändå är stort. Denna diskrepans mellan intresse hos BoI-studenter och den begränsade etablerade forskningen väcker frågor om delaktighetsforskningen inom BoI inte ges det vetenskapliga utrymme det förtjänar.

Avslutningsvis nämner vi i inledningen av vår analys att våra teman måste behandlas i studiernas teorier alternativt deras egna empiri, detta är lätt att göra när vi läser exempelvis uppsatser eftersom de följer en tydlig struktur. I en del andra texter är det betydligt svårare att avgöra vilka delar som är relevanta och godkända att använda, vilket kan resultera i att vi missar viktiga aspekter i någon studie eller att tagit med för mycket information från någon annan. Det finns även en risk att vi, eftersom vi är två, tolkar materialet på olika sätt och därmed behandlar texterna olika, vilket skulle kunna ge en osann bild av hur mycket respektive tema behandlas i forskningen. Vi är medvetna om att dessa faktorer tillsammans kan ha påverkat vårt urval och vår kategorisering av materialet vilket är en viktig aspekt att ha i åtanke vid tolkning av vår litteraturöversikt.

7. Förslag på vidare forskning

Som nämnts ovan har vi i vårt material upplevt en klyfta mellan intresset för barns delaktighet inom barnbiblioteken och vetenskaplig forskning. Att undersöka förklaringar för denna klyfta skulle kunna vara intressant för vidare forskning och potentiellt ge värdefull insikt om forskningsfältets utveckling och relevans.

Sammanställningen av vår litteraturöversikt visar på ett forskningsgap med många potentiella forskningsfrågor att undersöka vidare. Grunden i vår studie skulle kunna omarbetas till olika varianter av i princip samma frågor och skapa ett flertal forskningsstudier. För att samla egen empiri med fokus på barnens röster hade fler observationer kunnat göras, kanske med kompletterande intervjuer av bibliotekarier. Frågorna kan avgränsas på flera plan; åldersindelningen kan vara ännu snävare, analysen kan vara mer djupgående och baseras på något eller några enstaka begrepp eller begränsas till att behandla delaktighet antingen i biblioteksrummet eller i dess aktiviteter. På liknande sätt finns det möjlighet att bygga vidare och göra vetenskapliga studier av samtliga undersökta studentuppsatser.

Avsaknaden av internationell forskning uppfattar vi som något problematiskt, att genom vidare forskning jämföra hur bibliotek i olika länder behandlar små barns delaktighet hade potentiellt kunna gynna barn och även hjälpa bibliotek att förstå hur de kan jobba för att uppnå barnkonventionens krav.

Som tidigare nämnt är det till stor del vuxnas röster som hörs i forskningen, även om en viss del observationer och följeforskning med barn förekommer är den en aspekt att vidareutveckla för att ännu tydligare kunna förstå barns delaktighet och kanske svara på frågor som: Hur uppfattar barnen själva sin delaktighet, i vilken utsträckning känner de att de kan påverka? På vilket sätt? Finns det någon skillnad mellan barnens och barnbibliotekariernas bild av barnens delaktighet? En nackdel med de här frågeställningarna är dock att de är tydligt begränsade till lite äldre barn som kan formulera tankar kring sitt inflytande.

I diskussionen ovan konstaterar vi att vuxna kan stå i vägen för barns delaktighet, med koppling till det vore det både intressant och lärorikt att undersöka vuxnas roll i små barns delaktighet på biblioteket, hur de kan hjälpa och skapa förutsättningar samt hur de vid andra tillfällen stjälper och begränsar. I samband med det skulle sättet barns motstånd bemöts i en bibliotekskontext potentiellt kunna diskuteras, vilket utrymme motståndet får, om vuxna försöker begränsa det och liknande.

Ytterligare en möjlig aspekt att undersöka är delaktighetsmodellerna. Som vi påpekat är varken Hart eller Shiers modeller anpassade till en bibliotekskontext medan Johansson och Hultgrens modell inte är lika konkret och därmed lite svår att implementera, därför hade det varit användbart med en modell som på ett mer konkret sätt beskriver delaktighet på barnbiblioteket.

Källförteckning - inkluderade studier

Andersson, A. (2024). *Biblioteksrummet som möjliggör eller hindrar småbarns delaktighet?* [Kandidatuppsats, Högskolan i Borås]. DiVA. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1860215/FULLTEXT01.pdf

Askild, A. & Forssén, A. (2023). *Barnrätt på bibblan: folkbibliotek som nav för barns rättigheter*. [Kandidatuppsats, Södertörns högskola]. DiVA. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1794979/FULLTEXT01.pdf

Borrman, P. & Hedemark, Å. (2015). *Leonards plåster: Om syfte, barnsyn och kvalitet i bibliotekets sagostund*. Regionbibliotek Stockholm.

Halling, F. (2019). *Leka, lära, berätta: En fallstudie av tre stadsbiblioteks barnavdelningar*. [Masteruppsats, Uppsala universitet]. DiVA. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1330014/FULLTEXT02.pdf

Johansson, B. & Hillén, S. (2016). *Läsa med de yngsta: Följeforskning av Läsrörelsens projekt BERÄTTA, LEKA, LÄSA*. Läsrörelsen & Regionbiblioteket i Örebro län. https://www.lasrorelsen.nu/wordpress/wp-content/uploads/2017/05/Utvardering_Lasa_med_de_yngsta.pdf

Johansson, B. & Hultgren, F. (2018). *Att utforma ett barnbibliotek tillsammans med barn* (Vetenskap För Profession 42:2018). Högskolan i Borås. https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1182398/FULLTEXT02.pdf

Johnsson, N. & Zare, H. (2022). *Småbarnsavdelningen på folkbibliotek: genom barnbibliotekariers ögon*. [Kandidatuppsats, Högskolan i Borås]. DiVA. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1666632/FULLTEXT01.pdf

Westerlund, A. & Wänlund, C. (2020). *"Det måste vara roligt": Bibliotekariers barnsyn och inställning till barns delaktighet i Sverige och England*. [Masteruppsats, Uppsala universitet]. DiVA. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1445994/FULLTEXT01.pdf

Källförteckning - övrig litteratur

Arksey, H. & O'Malley, L. (2005). Scoping Studies: Towards a Methodological Framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32. https://doi.org/10.1080/1364557032000119616.

Askheim, O. P., Starrin, B., & Winqvist, T. (2007). *Empowerment i teori och praktik* (1. uppl.). Gleerup.

Bergnehr, D. (2019). *Barnperspektiv, barns perspektiv och barns aktörskap - en begreppsdiskussion*. Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT.

Bibliotekslag (SFS 2013:801). Kulturdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801/

Björklund, E. (2010). De yngsta barnens läs- och skrivhandingar. I K. Rydsjö, F. Hultgren & L. Limberg (Red.), *Barnet, platsen, tiden: Teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. (s. 51-74). Regionbibliotek Stockholm.

Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn: Makt, normer och delaktighet i förskolan*. Ordfront.

Ferrari, R. (2015). Writing narrative style literature reviews. *Medical Writing, 24(4), 230-235. https://doi.org/10.1179/2047480615Z.000000000329*

Halldén, G. (2003). Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. *Pedagogisk forskning i Sverige* 8(1-2), 12-23.

Halldén, G (2009). Barnperspektiv: Ett ideologiskt laddat begrepp och oprecist som analytiskt verktyg. *Locus, 21(3-4),* 4-20.

Hart, R. (1992). *Children's participation: From tokenism to citizenship*. UNICEF.

Hillén, S. (2024). *Delaktighet och medskapande i arbetet med barn och ungas läsning*. Digiteket och Kulturrådet. https://digiteket.se/inspirationsartikel/delaktighet-och-medskapande-i-arbetet-med-barn-och-ungas-lasning/

Horgan, D., Forde, C., Martin, S. & Parkes, A. (2017). Children's participation: moving from the performative to the social. *Children's Geographies*, 15(3), 274–288. https://doi.org/10.1080/14733285.2016.1219022

Hsieh, H-F. & Shannon, S.E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research, 15*(9), 1277-1288. https://doi.org/10.1177/1049732305276687

Hultgren, F. & Johansson, B. (2019). Including babies and toddlers: a new model of participation. *Children's Geographies*, 17(4), 375-387. https://doi.org/10.1080/14733285.2018.1527016

IFLA. (2018). *IFLA:s riktlinjer för folkbiblioteksservice för barn och unga 0-18 år*. https://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2019/03/ifla-2019barnbibliotek.pdf

Johansson, B., & Regionbibliotek Halland. (2009). *Driftiga bibliotekarier och läsglada barn : en studie av metodutvecklingsprojektet MVG*. Regionbibliotek Halland.

Johansson, B. (2010). Barnbibliotekariers och forskares barnperspektiv. I K. Rydsjö, F. Hultgren & L. Limberg (Red.), *Barnet, platsen, tiden: Teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. (s. 23–49). Regionbibliotek Stockholm.

Johansson, B. & Hultgren, F. (2015). *Rum för de yngsta: Barns och föräldrars delaktighet i kulturverksamheter* (Vetenskap För Profession 32:2015). Högskolan i Borås. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:806492/FULLTEXT01.pdf

Johansson, E. (2003). Att närma sig barns perspektiv. Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv. *Pedagogisk forskning i Sverige*, *8*(1–2), 42-57.

Krippendorff, K. (2019). *Content analysis : an introduction to its methodology* (Fourth edition.). SAGE. https://doi.org/10.4135/9781071878781

Nordenfors, M. (2010). *Delaktighet: på barns villkor?*. Tryggare och mänskligare Göteborg.

Pautasso, M. (2019). The Structure and Conduct of a Narrative Literature Review. In A. Arynchyna, M. Shoja, M. Loukas, R. S. Tubbs, A. V. D'Antoni, M. Karl, & S. M. Buerger (Red.), *A Guide to the Scientific Career: Virtues, Communication, Research and Academic Writing* (s. 299–310). John Wiley & Sons, Inc. https://doi.org/10.1002/9781118907283.ch31

Peters, M. D. J., Marnie, C., Tricco, A. C., Pollock, D., Munn, Z., Alexander, L., McInerney, P., Godfrey, C., & Khalil, H. (2020). Updated methodological guidance for the conduct of scoping reviews. *JBI Evidence Synthesis*, 18(10), 2119–2126. https://doi.org/10.11124/jbies-20-00167

Peters, M. D. J., Godfrey, C., McInerney, P., Munn, Z., Tricco, A. C. & Khalil, H. (2024). *Scoping reviews*. JBI. https://jbi-global-wiki.refined.site/space/MANUAL/355862497/10.+Scoping+reviews

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2003). Delaktighet som värdering och pedagogik. *Pedagogisk forskning i Sverige,* 8(1-2), 70-84.

Qvarsell, B. (2003). Barns perspektiv och mänskliga rättigheter: Godhetsmaximering eller kunskapsbildning? *Pedagogisk forskning i Sverige*, *8*(1–2), 101–113.

Rydsjö, K. (2010). Introduktion. I Rydsjö, K., Hultgren, F. & Limberg, L. (Red.), *Barnet, platsen, tiden: Teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld* (s. 13-21). Regionbibliotek Stockholm.

Sandin, A. S. (2011). *Barnbibliotek och lässtimulans: delaktighet, förhållningssätt, samarbete*. Regionbibliotek Stockholm.

Shier, H. (2001). Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. *Children & Society*, 15(2), 107-117. https://doi.org/10.1002/chi.617

Sundhall, J. (2017). Att synliggöra vuxenhetsnormer - barns möjligheter att inkluderas i demokratiska processer. I C. Krekula & B. Johansson (Red.), *Introduktion till kritiska åldersstudier.* (s.155- 168). Studentlitteratur.

Svensk biblioteksförening. (2003). *På barn och ungas villkor*. Svensk biblioteksförening.

Unicef. (26 november 2024). *Barnkonventionen* https://unicef.se/barnkonventionen

Westerlund, A. & Wänlund, C. (2020). *"Det måste vara roligt": Bibliotekariers barnsyn och inställning till barns delaktighet i Sverige och England*. [Masteruppsats, Uppsala universitet]. DiVA. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1445994/FULLTEXT01.pdf

Wilson, D. B. (2009). Missing a critical piece of the pie: simple document search strategies inadequate for systematic reviews. *Journal of Experimental Criminology*, *5*(4), 429–440. https://doi.org/10.1007/s11292-009-9085-5

Åhl, C., Karlsson, J. & Ingeström, S. (2020). *Handbok för barns delaktighet och inflytande*. UNICEF.

Bilaga 1: Relevansbedömning

Studie/källa	**Åldersgrupp**	**Vad behandlas (delaktighet, barns perspektiv osv)**	**Typ av källa (vetenskaplig artikel, studentuppsats osv)**
Aggleton, J. (2018). *Where are the children in children's collections? An exploration of ethical principles and practical concerns surrounding children's participation in collection development*	Framgår ej Nämner skolbibliotek. Verkar underförstått handla om barn som kan läsa, dvs främst över vår målgrupp.	Barns delaktighet	Vetenskaplig artikel
Andersson, A. (2024). *Biblioteksrummet som möjliggör eller hindrar småbarns delaktighet?*	0-3 år	Barns delaktighet	Kandidatuppsats
Askild, A. & Forssén, A. (2023). *Barnrätt på bibblan - folkbibliotek som nav för barns rättigheter*	0-18 år. intervjuer på två bibliotek, det ena för 10-13 åringar, det andra ett folkbibliotek där den intervjuade bibliotekarien har fokus 0-6 år	Barns rättigheter	Kandidatuppsats
Borrman, P. & Hedemark, Å. (2015). *Leonards plåster - Om syfte, barnsyn och kvalitet i bibliotekets sagostund.*	Förskolebarn/barn upp till 6 år. Främst barn 3-5 år på sagostunderna	Deltagande/delaktighet under sagostund	Bok/studie
Bäckius, K. (2003). *Hylluppställning och klassifikation på barnbibliotek - En studie av alternativa sätt att organisera litteratur för barn*	Framgår ej, behandlar hela barn- och ungdomsavdelningen	Barns informationssökning. Hur bibliotekarier arbetat med alternativ hylluppställning och klassifikation	Magisteruppsats

Studie/källa	**Åldersgrupp**	**Vad behandlas (delaktighet, barns perspektiv osv)**	**Typ av källa (vetenskaplig artikel, studentuppsats osv)**
Espensen, S. & Samuelsson, T. (2008). *Små barn behöver stor yta - Om inredningens roll i skapandet av en användarvänlig barnavdelning*	0-16 år	Inredning och användarvänlig barnavdelning. Nämns kort någon skolklass tillfrågad, i övrigt ingen delaktighet/inflytande.	Masteruppsats
Evemalm, K. & Gäre, A. (2010). *Barnperspektiv och barns perspektiv - Kvalitativa fallstudier av förändringsarbetet på tre svenska folkbiblioteks avdelningar för barn och unga*	Barnbiblioteks-an vändare, ingen åldersavgränsning Uppfattar mer fokus på skolbarn och ungdomar	Användarperspektiv (barn), vilket kan innefatta delaktighet och inflytande	Masteruppsats
Grimberg, K. N. & Öjborg, L. (2020). *"Barnrätt är inte lätt" - En kvalitativ studie av bibliotekschefers perspektiv på implementering av barnkonventionen vid folkbibliotek*	Framgår ej	Barnrätt/barnkonvention en	Kandidatuppsats
Halling, F. (2019). *Leka, lära, berätta - En fallstudie av tre stadsbiblioteks barnavdelningar*	0-8 år	Delaktighet och barnsyn, konstruera biblioteksrum för barn	Masteruppsats
Hedemark, Å. (2017). *Telling Tales. An Observational Study of Storytelling for Children in Swedish Public Libraries* Väljs till och väljs sedan	Förskolebarn/barn upp till 6 år. Främst barn 3-5 år på sagostunderna	Deltagande/delaktighet under sagostund	Vetenskaplig artikel

Studie/källa	**Åldersgrupp**	**Vad behandlas (delaktighet, barns perspektiv osv)**	**Typ av källa (vetenskaplig artikel, studentuppsats osv)**
bort till förmån för boken/studien som ligger till grund för artikeln.			
Hillén, S. (2024). Delaktighet och medskapande i arbetet med barn och ungas läsning Väljs till och väljs sedan bort eftersom den används i "Tidigare forskning"	0-18 med ordval som identifierar barn som det yngre spannet och unga för de i övre spannet.	Delaktighet, medskapande	Artikel (digiteket)
Holmström, K. & Ölander, M. (2021). *"...det är barnen, barnen, barnen." - Nordiska barnbibliotekariers delaktighetsarbete under covid-19-pandemin.*	0-18 år (1 av 10 intervjudeltagare mot "yngre barn", en nämner både förskolebarn och skolbarn, annars ofta upp till 12 eller 18 år)	Barnperspektiv/barns delaktighet/avsaknaden av det under covid	Masteruppsats
Hultgren et al. (2011). *Forskningsprojektet KUMBA och Barnens kulturrum* Väljs till och väljs senare bort pga samma studie som "Rum för de yngsta" i ett tidigare skede	0-5 år	Delaktighet	Oklart
Johansson, B. (2009). *Driftiga bibliotekarier och läsglada barn: en studie av metodutvecklingsprojekt et MVG*			Bok
Johansson, B. & Hillén,	Primärt 1-3 år	Delaktighet och	Rapport

Studie/källa	**Åldersgrupp**	**Vad behandlas (delaktighet, barns perspektiv osv)**	**Typ av källa (vetenskaplig artikel, studentuppsats osv)**
S. (2016). *Läsa med de yngsta: följeforskning av Läsrörelsens projekt Berätta, leka, läsa*		inflytande (i ett kapitel)	
Johansson, B. & Hultgren, F (2015). *Rum för de yngsta: barns och föräldrars delaktighet i kulturverksamheter* Väljs till och väljs sedan bort eftersom den är ännu mer relevant för "Tidigare forskning"	0-6 år	Delaktighet	Rapport
Johansson, B. & Hultgren, F. (2018). *Att utforma ett barnbibliotek tillsammans med barn: delaktighetsprocesser på Malmö stadsbibliotek*	0-8 år	Delaktighet	Rapport
Johnsson, N. & Zare, H. (2022). *Småbarnsavdelningen på folkbibliotek - genom barnbibliotekariers ögon*	0-6 år	Delaktighet/barnperspektiv till viss del	Kandidatuppsats
Lagerström, A. & Lundgren, A. (2014). *Att främja barns delaktighet - En studie av barnbibliotekariers syn på barns delaktighet i barnverksamheter på folkbibliotek*	Främst barn i skolåldern	Bibliotekariers syn på delaktighet	Magisteruppsats

Studie/källa	**Åldersgrupp**	**Vad behandlas (delaktighet, barns perspektiv osv)**	**Typ av källa (vetenskaplig artikel, studentuppsats osv)**
Lindkvist, F. & Melin, M. (2003). *Barn väljer medier - Erfarenheter från tio projekt där barn medverkat vid medieurval på folkbibliotek*	9-12 år	Delaktighet	Magisteruppsats
Lundgren, L. (2008). *Framtidens barnbibliotek: Samtidighet – delaktighet – ömsesidighet*	Framgår ej	Barnperspektiv, delaktighet	Konferens-paper, "Ett utkast till en kravspecifikation"
Sandin, A. S. (2011). *Barnbibliotek och lässtimulans - Delaktighet, förhållningssätt, samarbete*	Framgår ej	Delaktighet (kort stycke, inte kopplat till specifikt fall/studie)	Paper
Sandin, A. S. & Berge Kleber, E. (2023). *Barns och ungas bibliotek: en kunskapsöversikt*	0-18?	Ett kapitel kring delaktighet, ett kring barns rätt	Kunskapsöversikt
Stenmark, M. (2023). *Böcker, berättande, delaktighet - kvalitativa fallstudier av rummets didaktiska roll vid tre barnbiblioteksverksamheter*	"Rum för barn" 0-9 år, tiotretton, Litteraturhuset trampolin 0-5 år (under dagen för observation)	Läsfrämjande fokus, barns delaktighet behandlas men bedöms vara utanför studiens fokus.	Kandidatuppsats
Stigevi, M. (2015). *"Varför måste de stora bara bestämma allting?"*	0-18 år Utifrån svaren syns ett fokus på	Barns delaktighet	Kandidatuppsats

Studie/källa	**Åldersgrupp**	**Vad behandlas (delaktighet, barns perspektiv osv)**	**Typ av källa (vetenskaplig artikel, studentuppsats osv)**
- En studie om barns delaktighet på folkbiblioteket ur barnbibliotekariens perspektiv	skolåldern och uppåt		
Stockholm Stad. (2014). *Barnbiblioteket - när barnen själva får bestämma*	0-12 år De yngre barnen nämns, men vet inte om det är tillräckligt? Lite oklart upplägg med mycket fakta i bilagorna	Barns perspektiv	Rapport
Tjeder, J. & Wiker, A-C. (2011). *Att se med barns ögon - En undersökning om förändringsarbete på barnbibliotek*	0-12 år Nämner olika åldersgrupper beroende på ibliotek/bibiotekarie	Barns delaktighet, barns behov, barnperspektiv	Magisteruppsats
Uggla, D. & Wachtmeister, E. (2025). *Konsten att läsfrämja - En fråga om delaktighet?*	13-20 år	Delaktighet, läsfrämjande	Masteruppsats
Vertergård, S. (2022). *De yngsta barnens inflytande på val av litteratur - En undersökning av barns inflytande och delaktighet*	Förskoleålder	Barns delaktighet och litteratur på förskolan Litteratur på förskolan, tillgång till bibliotek nämns	Kandidatuppsats
Westerlund, A. & Wänlund, C. (2020). *“Det måste vara roligt” - Bibliotekariers barnsyn och inställning till barns delaktighet i Sverige och*	“Yngre barn”	Syn på barndom, delaktighet, barnkonventionen	Masteruppsats

Studie/källa	**Åldersgrupp**	**Vad behandlas (delaktighet, barns perspektiv osv)**	**Typ av källa (vetenskaplig artikel, studentuppsats osv)**
England			
Wänlund, C. (2020). *Bibliotek i England*	Framgår ej	Barns delaktighet och läsning (eller kanske snarare var den studien som *skulle* göras, inte den som skrivs…)	Reseberättelse
Wärnberg, A. M. (2025). *Barns och ungas delaktighet - En studie om bibliotekariers syn på barns och ungas delaktighet i folkbiblioteksverksamhet i områden med socioekonomiska utmaningar*	Skolåldern, 7-18 år	Delaktighet	Kandidatuppsats